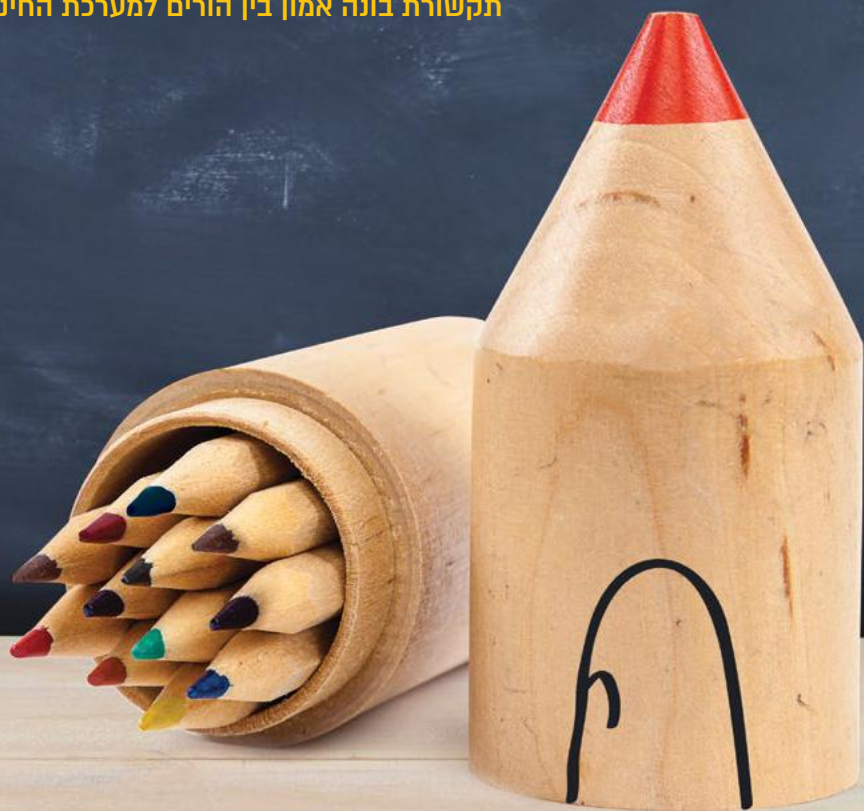

שבט תשפ"ב

מורים הורים

תקשורת בונה אמון בין הורים למערכת החינוך

הרב ישראל גולדווטר | הרב פנחס ברייער

להיות בקשר

הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ' | הרב אוריאל בלמס | אתי הייזלר

צעדים בוני אמון

שרה מלוביצקי: דבר המורה | מגי שרהבני: במבט מקצועי | הורים בשיתופים מרתקים

ניהול פרויקט והפקה:
 צוות יחידת ההורות מגזר
 חרדי, אגף פדגוגיה:
 רותי גרילק, שינדי סדובסקי
 ונחמה דייטש

עריכה:

ברכה בלומנברג
 b0504150541@gmail.com

עיצוב וגרפיקה:

סטודיו חוי גולדשטיין
 7698769@gmail.com

עריכה לשונית והגהת תוכן:

תמר מיזל

דפוס והפצה:

א. קליין הפצות
 050-4115599

דבר ראש העיר

אליכם, צוותי הוראה יקרים,
 שלום וברכה.

בשנתיים האחרונות הוצאנו לאור סדרה של חוברות תחת השם 'עיר הורים', בהפקת יחידת ההורות במינהל החינוך של עיריית ירושלים.

חוברות אלו נועדו לתת מענה לסוגיות חינוכיות ביחסי הורים-ילדים, והנגישו להורים תוכן חינוכי עשיר ומעמיק על ידי אנשי חינוך ומקצוע.

את הגיליון הנוכחי בחרנו להקדיש דווקא לכם, אנשי החינוך; מלמדים, מורים ומורות, שמהווים בעבור ההורים שותפים יקרים ומשמעותיים בחינוך ילדיהם.

אין ספק שכל אחד מכם, השותפים במלאכה, עושה את עבודתו במלוא הלב והמחשבה. ההורים משקיעים בילדיהם במסגרת הבית, ואתם משקיעים בהם במסגרות החינוך.

ברור הדבר, שהמלאכה תושלם ותצלח רק אם שני מקומות אלו - הבית ומקום הלימודים - יפעלו יחד, כתף אל כתף, מתוך ערכים משותפים והערכה הדדית, לטובת הילדים. שיתוף הפעולה ביניכם לבין ההורים הוא כלי עוצמתי במלאכת החינוך.

מלאכתכם - מלאכת קודש היא. אתם נבחרתם לשמש כשליחיהם של ההורים לחינוך ילדיהם. בידיכם מופקד הדור הצעיר, ואתם אלו המעצבים את דמותו העתידית.

כשאני רואה אתכם, המורים והמורות שלנו, אני יודע כי יש לדור העתיד שלנו דוגמאות מופת מצוינות. אני רואה את המסירות שלכם, הן בתקופת הסגרים והן לאורך ימות השנה, בשיפור איכות ההוראה, בקידום התלמידים, ואני מתמלא אופטימיות.

אני רוצה לאחל לכם, מורים ומורות יקרים, שתשכילו למצוא את הדרך להוות דוגמה והשראה, ושתמצאו תמיד את המילים הנכונות על מנת לגעת בלב החניכים, ולהשפיע עליהם מידות והרגלים טובים שילוו אותם לאורך חייהם.

חזרה בריא ופורה!
 משה ליאון
 ראש העיר ירושלים

דבר יחידת ההורות

שבט תשפ"ב

שלום לכם,
 מעצבי הדור הצעיר!

המגזין שבידכם הוא חלק מסדרת חוברות החינוך 'עיר-הורים', שבהפקת יחידת ההורות באגף החינוך.

בעוד שבחוברות הקודמות פנינו אל ההורים, הפעם אנו מייחדים את המגזין לכם, צוותי ההוראה והטיפול, העושים מלאכת קודש מופלאה.

אתם אלו שמקבלים את הילדים בבוקר, אתם אלו שמלמדים אותם לאורך רוב שעות היום תורה ודרך ארץ, אתם השותפים של ההורים ביצירה המורכבת והיקרה ביותר בעולם: חינוך הילדים.

לכן, החיבור בין 'עיר הורים' ל'מורים הורים' הוא טבעי, מתבקש וחינוכי. החוברת הנוכחית עוסקת כולה בקו התפר העדין והיפה הזה: הורים, מורים ומה שביניהם.

יחידת ההורות רואה כיעד חשוב את הגברת האמון והתקשורת הבריאה בין הבית לבית הספר, ואת חידוד ההבנה שכולנו יחד צועדים לעבר אותה מטרה נעלה.

בשנה האחרונה עסקנו במתן מענה חינוכי להורים בפלטפורמות שונות ומגוונות, דרך בתי הספר ותכניות בקהילה. גם בעבור המורים השקנו סדנאות והשתלמויות בנושא קשר הורים-מורים, וגילינו שהצורך גדול, ושחשוב לעורר שיח סביב הנושא. מתוך מודעות לרגישות ולמורכבות שטומן הנושא הזה, ביקשנו להעניק באמצעות מגזין זה כלים אופרטיביים לאתגרים העומדים בפניכם.

אין חולק על כך, שהקשר בין ביתו של הילד לבין מוסד הלימודים שבו הוא מתחנך, הנוקשה קריטי בחשיבותו. ככל שנשקיע יותר בקשר הזה, שיהיה נכון, בריא ומיטיב - כך נוכל ליהנות מהתועלות הרבות הגלומות בו, לטובת תלמידינו האהובים, ילדי דור העתיד.

מיטב אנשי המקצוע מגישים לנו בין הדפים הבאים נקודות מבט חדשות, מפתיעות ומרתקות, על הקשר הורים-מורים. כנות, אומץ, מחשבה ולב - הם המרכיבים שמהם נוצרו המאמרים שלפניכם.

תודתנו לראש העיר, מר משה ליאון, המשקיע רבות בחינוך הירושלמי. לראש מינהל החינוך, מר יואב זמרון, המקדם ותומך בתחום ההורות. לסגנית ראש המינהל ומנהלת אגף פדגוגיה, גב' אורית דולב, שמעניקה ליחידת ההורות כוח ולב.

לגב' יעל פרג'ון, מנהלת יחידת ההורות, תודה על האמון והשותפות.

תודה לכם, מלמדים ומורות יקרים, על עשייתכם הברוכה והמסורה למען ילדי ירושלים.

בהערכה גדולה, ובתקווה שתפיקו תועלת והנאה מהמגזין,
 צוות יחידת ההורות

נשמח לשמוע את דעתכם: ממה נהניתם? מה עוד לדעתכם דורש התייחסות בתחום תקשורת הורים-מורים? נא שלחו תגובותיכם למייל yechidathorut@gmail.com

בין שולחי המשובים תערך הגרלה על שוברים לקניית ספרים

שיחה של שותפים

הרב ישראל גולדווטר

ברגעי השיא של תפילות הימים הנוראים, עוצר המחזור ועורך למתפללים 'בוהן פתע'.

כולנו עומדים בתפילה, מלאים ברצונות טובים ובקבלות לעתיד; "אחת שאלתי" ו"אשרי איש שלא ישכחך", מצהירים על עצמנו לפני הקב"ה שאנחנו רק שלו ומעוניינים רק בו ובתורתו - ולפתע נחלק דף המחזור לשניים. מתחת לקדושת מוסף יש קו ותחתיו הודעה: "כתב האריז"ל שבשעה שהחזן אומר 'איה מקום כבודו' אפשר לבקש אחת משלוש בקשות - בנים טובים, עשירות או רוח הקודש".

אתם מסבירים לקב"ה ולעצמכם שאתם 'בלתי להשם לבדו'? ובכן, בואו ונראה: גשמיות או רוחניות? כסף או ילדים טובים?

כל מי שאני מכיר, עומד בניסיון. ברגע האמת כולם שמים בצד את החלומות על העשירות, בעד תפילה על הצאצאים.

שאל אותי חבר טוב: "אם בין כה וכה כולם מתפללים על הילדים, למה הדפיסו את התפילה על העשירות?" "אני אומר לך למה", הוא המשיך ואמר לי. "כדי שהילדים ידעו כמה הסכמנו לשלם עליהם".

בצוות עם משה רבנו

בואו נתבונן על הפן הכלכלי של חינוך הילדים, כדרך לבחון את הקשר שאמור להתקיים בין שלושת קודקודי המשולש: הורים-מורה-ילד.

מבחינת ההורים, הילדים הם בראש סדר העדיפויות. בעוד בעולם כסף הוא כיום פסגת השאיפות, משהו שחולמים עליו בלילה, קמים בשבילו בבוקר ורצים אחריו במשך כל היום - אצלנו, ההשקעה המשתלמת ביותר היא שכר לימוד.

תקנת חז"ל קדומה מימי בית שני קובעת שכל תושבי העיר צריכים לממן את המלמדים בתלמוד תורה. העול והצורך לגדל ילדים תלמידי חכמים הוא לא אישי של ההורים בלבד, זהו עול של כל העם. לכן גם רווקים וגם פנסיונרים צריכים להשתתף בעלויות שכר הלימוד. כלומר, התשלום לצוות החינוכי שילמד את הילדים תורה, הוא חלק מבסיס הקיום שלנו כעם ישראל.

בצד השני של המטבע, נמצאים המחנכים. אלו שמקבלים את שכר הלימוד. בעבור מה הם מקבלים את התשלום?

כשמשה רבינו סיים למסור שיעור במדבר סיני, ניגשו אליו היהודים ושאלו: 'הרב, כמה עולה? כסף לא חסר; ביזת מצרים, ביזת הים - נקבה שכרך וניתנה'. משה נסוג בהלה ואמר: 'חלילה, זו לא עבודה. הקב"ה לימד אותי בחינם, אני מלמד אתכם בחינם ואתם תמשיכו לעביר את התורה מדור לדור בחינם'.

המשכורת לאיש חינוך היא רק כיסוי הוצאות, 'שכר בטלה' על כך שהוא לא הלך לעבוד כיהלומן או פּוֹזֵן. הוא לא מקבל תשלום על עצם עבודת ההוראה, כי הוא לא 'עובד' במשמעות הרגילה של המושג.

הגמרא המפורסמת אומרת ש"מי שרוצה לאבד ממונו, ישכור פועלים ואל ישב עמהם". היה אפשר לחשוש שלשכור עובדים מחוץ למשפחה שישקיעו בילדים שלנו, זה מועד לכישלון. המציאות מראה שזה עובד מקסים, כי מחנכים הם לא פועלים.

מלאכת החינוך היא מלאכת שמים, מלאכת קודש, משימה נצחית של כלל ישראל, לא קריירה ולא פרנסה. איש צוות הוראה צריך לדעת ולשנן: אני לא בעבודה, אני לא מעביר כרטיס, אני במשימה לאומית שאורכה שלושת אלפים ושלוש מאות שנה. בצוות אתי יחד נמצאים משה רבנו, שמעון בן שטח, רבי חייא, ה'בעל שם טוב', ה'פרי מגדים' וכל מלמדי התינוקות שבכל הדורות.

בוס בן שבע

נוכל להוסיף ולהעמיק בנושא, כשנתבונן:

מי הוא הבוס הישיר של המורה?

הורים רגילים אולי לחשוב 'המורה עובד אצלנו'. מורים עלולים לחשוב שהם עובדים אצל המנהל. אבל זו טעות. על פי ההלכה היהודית, הרב עובד אצל תלמידיו. הוא שאול להם.

פרופסור שנכנס להרצאה בפקולטה, אומר לסטודנטים בלי מילים: אני פה הפרופסור, אני למדן וידען, אני חוקר ומרצה, יש לי תואר ומשכורת, עניבה וקרחת, אין לכם סיכוי להגיע לקרסוליים שלי; אמנם 'אין מלך בלא עם', אם לא ישבו אצלי סטודנטים לא אהיה פרופסור, על כן אין לי בררה אלא ללמד אתכם, אבל אתם - שמרו מרחק ותנו כבוד.

המלמד והמורה שנכנסים לכיתה אומרים

הורים רגילים אולי לחשוב 'המורה עובד אצלנו'. מורים עלולים לחשוב שהם עובדים אצל המנהל. אבל זו טעות.

אם העבודה היא לשמור על השקט, להגיע להספקים, לסמן וי על יום נוכחות וללכת הלאה - הרי שמדובר בלא יותר מתורנות בייביסיטר עם ההורים, עם חלוקת עבודה לפי שעות. במצב כזה, ברור שכל צד ירצה לזרוק את העבודה על הצד השני, ויבוא בתביעות למה הצד השני לא עושה מה שצריך כדי להקל על העבודה שלו.

אבל אם העבודה היא הילדים בעצמם; אם האינטרס הוא לא ההצלחה שלי, לא הפרנסה שלי ולא הקלה עליי, אלא הצלחתם וקידומם של התלמידים שבשירותם אני עובד - הגישה היא שונה לגמרי. קיימת הבנה הדדית שאנחנו נמצאים פה לטובת הילדים, והאינטרס המשותף הזה מחבר בינינו וגורם לנו לעבוד בשיתוף פעולה.

ההבנה הזו, אם היא מחודדת אצל ההורים והמורים כאחד, דיה כדי לסלק עננים של תרעומת, חוסר סבלנות, טענות וטינה, ולחבר את הלבבות לשאיפה להצליח בפרויקט המשותף: העמדת דור חדש של יהודים.

נשהאמת מדברת מהלב

ובאופן מעשי, איך מייצרים את שיתוף הפעולה המיוחל הזה?

כדי להגיע לשם, עלינו לייצר מצב של אפס חשדנות בין מחנכים להורים. זה אמנם עול של שני הצדדים, אבל במסגרת זו הפונה למחנכים נתייחס לתפקיד שלנו במערך הזה.

כדי לדעת לנהל היטב את המערך, חשוב להבין מה תפקידו של הבית בחינוך הילדים.

הכוח החזק ביותר שמניע ילדים, הוא הרצון הפנימי שלהם להיות טובים. ולכל ילד יש רצון חזק כזה. התפקיד של האחראים על חינוכו הוא פשוט לא להרוס את הרצון, אלא להעניק לילד הרבה אהבה והערכה, שיתנו תנופה לרצון הפועם בו.

לרוב, היכולת להעצים את הרצון של הילד - נמצאת בבית. הורים משוחזים באהבת ילדיהם, ולכן רואים אותם בעין טובה, סולחים לשגיאותיהם, צוחקים מחכמותיהם וחושבים שאין כמוהם בעולם. הקבלה והאהבה הללו הם הדרך הטובה ביותר להניע את גלגלי הרצון החיובי של הילד.

התבטא על אחד הבחורים שהוא שילח כל רסן, פרק כל עול וחייבים לשלח אותו מהשיבה. ר' גודל כבר היה מבוגר, הוא ישב שם על תקן של מורה דרך ומכוון. האמירה הזאת 'צריך לזרוק אותו' צרמה מאוד לאוזנו החינוכית.

הוא פנה לאותו משיג ואמר: "אני רוצה להסביר לך משהו"; וכשהוא היה מסביר - הקירות יכלו להבין.

"יש כאן יהודי שהחליט שהוא רוצה להשקיע מרץ ומשאבים, להקים מוסד בו יחנכו את בני הנעורים להתגבר על היצר הטבעי שלהם ולהירתם למשימות רוחניות. יש להם יצר לב רע מנעוריו, והיהודי הזה, במוסד הזה, ישפיע עליהם לא לשמוע ליצר. לצורך כך הוא נסע לחו"ל, ערך דינרים וגייס כספים, חיפש קבלן והשקיע מאמצים, בנה מבנים, פנימייה וחדר אוכל, הביא טבח וצוות מנקים; אחר כך אסף, רשם וגייש בחורים, ובסופו של דבר חשב את מי להביא כדי שישכנע את הבחורים שלא לנטות אחר יצרם. הוא נתן עיניו בכך, יש לך כוחות חינוך ואתה תצליח לשכנע אותם לכך.

בסוף לא הצלחת. מה נראה לך כעת, את מי צריכים לשלוח מכאן?"

הסיפור הזה מציב בצורה מדהימה את תפקיד המורה במקום הנכון: המורה נמצא כאן בעבור התלמידים. הם המטרה והם הסיבה.

כשזו הגישה, גם הקשר של המורה עם ההורים מקבל את הממד הראוי. כולנו מבינים שההורים שואפים לעשות הכל עבור ילדיהם, ואם גם אנו נמצאים כאן בדיוק עם אותה שאיפה - הרי שיש כאן אינטרס משותף ברור. וכשהאינטרס הוא משותף, כל השותפים לפרויקט רוצים לשלב ידיים כדי להגיע למקסימום.

ילדים בדיוק להיפך: 'ילדים יקרים, דור העתיד, תכלית הבריאה, הבל פה שאין בו חטא - אנחנו עובדים אצלכם, אנחנו פה בשבילכם'. אכן כן, הבוסים של המלמדים הם הילדים הצעירים, ועל כך גאוותנו.

בהגדרה ההלכתית, אם תלמידה שואלת בכיתה "למי יש עט בשבילי?" וחברה משאילה לה עט - אם העט נשבר, הגם שלא באשמתה, הבת צריכה לשלם, 'שואל חייב בהכל'. אבל אם לא חברה משאילה לה, אלא המורה פונה אליה בחביבות ומשאילה לה עט - הרי שאם העט נשבר, התלמידה לא צריכה לשלם תמורתו, כי נמצאים אצלה בהשאלה באותה עת גם המורה וגם העט שלה, ואם בעליו עמו לא ישלם.

אם בא אליי סייד הביתה, ובאמצע העבודה נשבר לו הסולם, הוא לא יכול לדרוש ממני תשלום על הסולם. גם המורה בכיתה באה לעבוד אצל הילדה, התלמידה היא ה'בוסית' שלה, ולכן זה נחשב הלכתית שכאשר העט התקלקל, הוא היה אצל השואל יחד עם הבעלים - המורה בעלת העט עבדה באותו זמן אצל התלמידה.

ייתכן שלא נעים לחשוב על כך, אבל כשאנו מבינים שמהות העבודה שלנו היא להעמיד דור חדש של עובדי השם - אנחנו גאים ושמחים להכריז שאנחנו עובדים אצל היהודים הקטנים הללו, שתחת ידינו יגדלו ליהודים גדולים ברוחם, בסייעתא דשמיא.

שנינו יחד בשבילו

מחי המשמעות המעשית של ההגדרה ההלכתית הזו?

המחנך הנוודע ר' גודל אייזנר, ישב פעם באספת משגיחים בישיבה. אחד המשגיחים

השליח, המשלח והשליחות

המחנך הרב פנחס ברייער

הטלפון מצלצל. המספר על הצג מוכר. זה שוב אבא של...
אנחה.

סיטואציה מוכרת? מן הסתם כן.

מלאכת החינוך היא עבודת קודש, שדורשת הרבה מאוד משאבים. באופן טבעי, איננו מחפשים אתגרים נוספים. די לנו בהשקעה היומיומית המרובה בכיתה עצמה. תקשורת עם הורי התלמידים נתפסת לפעמים אצל המורים כתוספת מכבידה. מה גם שההורים, אין דעותיהם שוות, והיכולת להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד דורשת הרבה מאוד אנרגיה.

ובכל זאת, כיון שלכולנו ברור שהתקשורת הזו היא הכרחית, כדאי שניתן דעת להבין את משמעותה, לבחון באילו נקודות היא מאתגרת אותנו, ולחשוב כיצד להפוך אותה לנעימה ויעילה יותר לכל הצדדים.

בא איש חינוך וחושב: 'עלי להעמיד אותם במקום. הם משוכנעים שהילד שלהם מושלם, אני צריך לשים מולם מראה ולנער אותם'. זו טעות. הילד נשען על המחמאות של הבית, הרבה יותר מכפי שהוא עשוי להשתפר מגערות. אם יש צורך בהערות, עדיף לשמור אותן למסגרת הבית ספרית. אמנם גם במסגרת החינוכית יש תפקיד מכריע לחוס ולכבוד כלפי הילד, אך שם יש מקום גם לדברי מוסר ודרכון. לבית יש תפקיד חשוב מכדי לבזבז אותו ולגייס אותו לתפקיד נציבות הביקורת.

ובכל זאת, הרי יש פעמים שבהן כן צריך ליידע את ההורים על התנהגות פחות משמחת של ילדם, ולגייס אותם לשיתוף פעולה עם המחנך לטובת הילד. כאן צריכה להתבטא חכמתו של המלמד, שמבין את הדינמיקה של ההורים מול הילד.

מחנך חכם מבין שלהורים קשה לקבל חיסרון של הילד, בגלל אהבתם אליו, ולכן, אם הוא יטיח בהם טענות, הוא עלול לעורר את התנגדותם ולהפסיד את שיתוף הפעולה אִתם.

הוא גם מבין שלא כדאי לגייס את ההורים נגד הילד, כי התמיכה והריפוד שהבית מעניק - הם הבסיס שבזכותו הילד יוכל לקבל גם ביקורת בונה מהמחנך.

ולכן, האופן שבו המחנך הנבון ידבר אל ההורים, לא יהיה בצורת טענות - 'אי אפשר אתו', 'הוא לא בסדר'. תוצאות חיוביות יכולות לצאת מהשיחה רק אם היא מתנהלת בצורה של התייעצות משותפת, כזו שקולעת אל האינטרס המשותף: 'גם לי וגם לכם בוער שהילד יגיע רחוק, מה עושים כדי לעזור לו?'

והגישה הזו אינה עובדת אם היא הצגה. לא כולנו שחקנים טובים, וגם שחקן טוב לא יכול לעמוד על הבמה ברצף. האמירה הזו צריכה לבוא מבפנים. אחרי שהפנמנו וחשובה לנו המשימה הלאומית שלנו, רק אז אפשר לפנות לשותפים שלנו בפרויקט, ולבקש את תשומת לבם ואת עזרתם בעסק המשותף, מתוך כבוד לתפקידו של כל אחד מהשותפים.

כשההורים יהיו שמש מחממת והמורים - אדמה פורייה, יפתח השם את אוצרו, יוריד גשם, ויהיו בנינו כעץ שתול על פלגי מים. ■

כשאנו מבינים
שמהות העבודה
שלנו היא להעמיד
דור חדש של עובדי
השם - אנחנו גאים
ושמחים להכריז
שאנחנו עובדים
אצל היהודים
הקטנים הללו

השקעה עם תמורה

אנחנו רגילים לשמוע על התועלת שבתקשורת הורים-מורים, כשהפוקוס הוא בדרך כלל על התועלת של הקשר הזה בעבור התלמידים ובעבור הוריהם. פחות רגילים אנו לבחון מה מרוויח המורה מקשר כזה; וקל להבין מדוע. אנחנו נמצאים כאן בעבור הילדים, והרצון הטבעי שלנו הוא להתגייס למענם. זו גישה נפלאה וראויה להערכה.

יחד עם זאת, אנחנו בני אדם, בעלי רגשות וצרכים. כאשר הרגשות והצרכים הללו אינם מקבלים ביטוי וכבוד, היכולת שלנו להשקיע בתלמידים באופן מקסימלי - נפגעת. לכן, חשוב שנקדיש מחשבה למקום שלנו בתוך המערך הזה של קשרי הורים-מורים.

מצנת החינוך חלה על ההורים. אנחנו, כמורים, נמצאים בתפקיד ה'שליחים'; וכידוע, כוח השליח הוא רק כשיש משלח הרוצה בשליחות. הכוח שלנו, היכולת לפעול ולהצליח, היא מכוח המשלח - ההורים.

כדי לזכות באמון מצד המשלחים, כדי לקבל מהם את הכוח לפעול בשליחותם - אנחנו צריכים לפעול יחד עמם בשיתוף פעולה.

קשר בריא בין ההורים למורה, מניב תועלת יקרה מפז בעבור המורה: הוא בונה את האמון, החשוב כל כך ליכולת של המורה לפעול בבטחה. מורה שמרגיש שההורים מבינים אותו, שהם 'בצד שלו', ולא בעמדת ביקורת וחשדנות כלפיו, זוכה למרחב רגוע ומאפשר שבו הוא פנוי להתמסר לעבודת החינוך, בלי לחץ ובלו חשש מפני התגובות ההוריות.

זאת ועוד: כשהמורה ניצב מול התלמידים הצעירים, הוא לא תמיד יודע אם יש מישהו

שמבחין במאמציו ובהשקעתו. הרגשה של אדישות מול המסירות שהוא מגלה, עשויה להכאיב ולקצץ כנפיים. בתקשורת נכונה עם ההורים, זוכה המורה למשוב על עבודתו. הוא יכול לחוש שיש בצד השני מי ששם לב, מעריך או אף מעיר מתוך התעניינות.

וללא ספק, השגת שיתוף פעולה מצד ההורים, במיוחד כשמדובר בתלמידים מאתגרים - שווה כל מיליגרם של השקעה. כשיש מי שנותן כתף מהצד השני, משלים את מלאכתו של המחנך בזירה הביתית ופועל בצורה הדדית, המלאכה נעשית קלה בהרבה. אפשר בהחלט להגדיר את ההשקעה בתקשורת עם ההורים כ'דרך ארוכה שהיא קצרה'.

כל אחד והתפקיד שלו

כדי למקסם את התועלת שבתקשורת החשובה הזו, חשוב ללמוד לנהל אותה באופן הנכון.

נתחיל באמירה בסיסית שעשויה לשנות את המערך כולו מהקצה לקצה: חובת הדיווח וההתעדכנות חלה על ההורים.

ההבנה הזו עשויה לנטרל מראש מתחים והאשמות. הורים מגיעים לא פעם בטענות: "למה לא עדכנו אותנו ש...?" וכאן חשוב מאוד להעמיד את הדברים על דיוקם.

יש כללים לגבי ההזדמנויות והדרכים שבהם המורה מעדכן את ההורים: בדף הקשר השבועי, מופיע באופן שוטף הספק הלימודים, וכך יכול ההורה להתעדכן מה מצופה מבנו לדעת השבוע. אם הוא מבחין בחריגה מבחינת הידע או החיבור של הילד לחומר הנלמד, תפקידו של ההורה הוא לזיז קשר ולברר מה קורה.

ציוני המבחנים הם דרך נוספת לעדכון ההורים במצבו הלימודי של הילד.

כאשר אין מדובר במקרים חריגים, העדכון הזה מספיק ומעניק להורה את הידע הדרוש לו.

זוהי נקודת המוצא. כאשר נקודה זו ברורה למורה, והוא מצליח ומעביר אותה גם לידיעת ההורים, היא מנטרלת הרבה מתחים וטענות.

נקודה נוספת שיש להבחין בה, היא השוני המהותי בין תפקיד ההורים לבין תפקיד המורה - ומתוך כך, הבנת האופן שבו שני התפקידים הללו אמורים להשלים זה את זה, וזיהוי המקום שבו הם אמורים להיות חופפים.

בית הוא מקום מאפשר ונוח. הוא חמים ונעים, ואמור לספק לילד מקום שבו הוא יכול להיות 'הוא'. בבית אפשר לעגל פינות לפעמים ולהתחשב יותר.

מסגרת חינוכית, לעומת זאת, היא תובענית יותר, דורשת ציות לכללים ועמידה ביעדים.

לכל אחת משתי המסגרות הללו יש תפקיד אחר בחייו של הילד. בעוד הבית מכין אותו לחיים הביתיים שיהיה עליו לנהל כשהוא יגדל משפחה בעז"ה, הרי שהמסגרת החינוכית מכינה אותו לחיים שבחוץ, בעולם התובעני.

הקשר בין שתי המסגרות צריך להביא בחשבון את השוני שביניהן. אי אפשר לדרוש מהמורה להתנהג עם תלמיד בהתנהגות ביתית ומאפשרת מדי, שהרי עליו לחנך אותו לעמידה בכללי המסגרת; ובאותו אופן, אי אפשר לדרוש מההורים להפוך להיות ה'שוטרים' של הילד כשהוא במסגרת הבית, בנוגע לחובותיו הבית-ספריות.

ההבחנה הזו עשויה לעזור למורה ולהורים לנהל את הקשר ביניהם בצורה בריאה, מתוך הבנה ליכולות ולמגבלות של כל אחד מהצדדים.

מה שכן הכרחי, הוא לזכור שלמרות 'הפרדת הרשויות' - התיאום מבחינת עמידה על עקרונות חייב להיות מלא. חייבת להיות הסכמה ברורה בין ההורים למורה לגבי עניינים עקרוניים, כדי שלא תיווצר סתירה במסרים שהם מעבירים לילד. ילדים הם אלופים באיתור סתירות כאלה ושמים 'לחגוג' עליהן, ואם רצוננו לחנך אותם בדרך הישר והטוב, חשוב שנמנע את קיומם של הבדלים בעקרונות הבסיסיים.

קשר בתוך גבולות

בואו נדבר רגע על ההורה האידיאלי:

הוא אכפתי ומתעניין בכנות. הקשר מבחינתו לא נועד רק כדי לסמן וי על המשימה או כדי לשמוע מחמאה, אלא כדי לעקוב באמת אחרי מצב הילד ולסייע במידת הצורך.

ההורה האידיאלי מבין שלמלמד יש חיים משלו, והוא לא אמור להיות

אנחנו, כמורים,
נמצאים בתפקיד
ה'שליחים'; וכידוע,
כוח השליח הוא רק
כשיש משלח הרוצה
בשליחות. הכוח
שלנו, היכולת לפעול
ולהצליח, היא מכוח
המשלח - ההורים

את ההורים אי
אפשר לשנות, אבל
מה שמורה כן יכול
לנסות לעשות – הוא
להפוך את הקשר
עם כל הורה שהוא
לקשר אידיאלי

עצמו - ילך להתייעץ עם ראש ישיבה אחר ולא יסתפק בדעתו האישית. להורים חסרה נקודת המבט האובייקטיבית, שמסוגלת לבחון דברים בלי מעורבות רגשית, ולכן דעתו ועצתו של המחנך חשובים מאוד, ועליו להיות מודע לכך.

כאשר המחנך יגיש להציג את עמדתו מתוך הבנה וכבוד למקומם של ההורים, בצירוף מילים טובות על ההורות שלהם ועל ילדם, ומתוך כוונה לרתום את הידע המקצועי והפרקטי שלו לטובת העניין - יישמר בס"ד הגבול הנכון בין הקשבה לדעת ההורים לבין מתן עצה והכוונה.

בלי ערוב תחומים

מחנך אינו רופא ואינו מאבחן. זהו גבול שחשוב מאוד לא לעבור אותו. מלמד אמור להציג את הבעיה באמצעות תיאור המצב כפי שהוא רואה אותו, מבלי לקבוע אבחנה: 'לכן שלך יש בעיית קשב' או 'הוא סובל מהפרעת התנהגות'.

הנקודה הזו חשובה לאיכות הקשר, כיון שהורים נפגעים מסוג כזה של קביעות. מחנך שישמור על הגבול הנכון, ויצוין רק עובדות וכיוונים בלי ניסיונות להצמיד אבחנות ותוויות, יפחית את רמת המתח והפגיעה של ההורים, וישמור אותם 'בצד שלו', נכונים לשמוע ולקבל.

חילוקי דעות? בכבוד!

כל מחנך נתקל כנראה באותם הורים מלאי טענות, שטורחים להסביר לכולם ואפילו לילדיהם מדוע המחנך אינו מתאים לתפקיד והיכן היא הטעות של המערכת.

כמחנכים, חשוב שנזכור: חילוקי דעות הם לגיטימיים, אבל רק בתנאי שהם מבוטאים בצורה הוגנת ומכבדת. הדרישה לצורת ביטוי הולמת מצד ההורים, היא לא רק ולא בעיקר בשביל הכבוד שלנו, אלא זוהי טובת הילד. גם אם נעשתה טעות מצד המוסד, אין כמעט מי שיצליח לשנות דברים באמצעות השמצות והטחות. לכן, חשוב לחתור למצב של הידברות בנועם, ולעמוד על צורת תקשורת הולמת והוגנת.

ובכל מקרה, חובה לזכור: הילד עצמו חייב להישאר מחוץ לתמונה. זה דורש מאתנו, המחנכים, התעלות ועבודת המידות, הישמרות שלא לרדת לפסים אישיים ולא להתנקם חלילה בילד בגלל יחס של הוריו, אך זו חובתנו כלפיו וכלפי עתידו. בתפילה שנזכה להיות שליחים טובים. ■

הפרק, ומסיימים בזאת. לעומתם, יש הורים שמוצאים במחנך אוזן קשבת למגוון התמודדויות שאינן קשורות באופן ספציפי לנושא המדובר.

לפעמים השיחה גולשת להיסטוריה, לאירועים קודמים שהיו במהלך השנה או בשנים הקודמות; לפעמים ההתמקדות היא בהאשמות או ברגשות, ללא חתימה לפתרון.

השיחות הבלתי ממוקדות לוקחות זמן ואנרגיות רבות, ללא תועלת. על כן, חשוב שהמלמד יגיע לשיחה מוכן, יהיה ממוקד בנושא שעל הפרק, וינווט את השיחה בעדינות במסלול הנכון: אנחנו מדברים על הנושא הזה, המטרה שלנו היא למצוא פתרון, בואו נהיה מדויקים.

כשמדובר בהורים לחוצים, שידוע כי הם מתקשרים אינספור פעמים, מנהלים שיחות התייעצות ממושכות ומתערבים גם בתחומים שאינם קשורים אליהם - מומלץ לחשוב פעמיים לפני שמערבים אותם בעניין ספציפי, ולבחון אם אכן המעורבות הזו הכרחית כאן, ושמה היא תזיק יותר מאשר תועיל.

המעמד מחייב

מילת המפתח בתקשורת עם הורים, היא 'כבוד'. חשוב להגיע לשיחה אתם מעמדה של כבוד למעמד שלהם כהורי הילד; חשוב לשמוע מה הם רוצים לומר, להתעניין באופן יזום בדעתם ולהקשיב להם - ולא להגיע ממקום של 'אני למדתי הוראה, אני מתעסק בחינוך כבר שנים, לכן בבקשה תקשיבו ותעשו מה שאני אומר'.

יחד עם זאת, חשוב גם להביא לידי ביטוי את הידע המקצועי שמביא את המורה. כפי שיש זווית ראייה הניכרת רק מצד ההורים, כך יש את זווית הראייה של המלמד שרק הוא מבחין בה.

הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל הנחה פעם ראש ישיבה מפורסם, שלגבי הבנים שלו

זמין עשרים וארבע שעות ביממה. הוא לא 'תופס' את המלמד בדרך למכולת, וגם לא בנסיעה בין עירונית, כשבדיק נשאר מקום פנוי ליד המלמד. כאשר הוא מעוניין לשוחח, הוא מקדים שיחה טלפונית כדי לברר מתי אפשר לנהל שיחה רגועה.

אפשר לסמוך עליו. הוא לא יעביר מידע שביקשנו שיישאר בינינו, והתנהגות זו מאפשרת למלמד או למשגיח לשתף אותו ולהתייעץ אתו באופן חופשי, כשהם רגועים שדבר לא יזלוג החוצה. הוא גם מבין שיש דברים שטוב שהוא אינו מודע להם ואינו מעורב בהם, וכי המצב הזה טוב בעבורו וחשוב בעבור ילדו. גם להורים יש מצוות 'התעלמות'... יש מקרים שבהם עדיף לא להיות מעורב כדי לשמור על כבודו של הילד.

זהו ההורה האידיאלי, שכל מורה היה מאחל לעצמו כפול מספר ילדי כיתתו.

במציאות המצב הוא שונה, כמובן, והמורה נדרש להתאים את עצמו לסגנונות אישיות ותקשורת רבים, כמספר ההורים שאיתם הוא מתקשר.

ובכן, את ההורים אי אפשר לשנות ולהפוך ל'אידיאליים', אבל מה שמורה כן יכול לנסות לעשות - הוא להפוך את הקשר עם כל הורה שהוא לקשר אידיאלי.

אם נחזור לקווים ששרטטנו קודם לדמותו של ההורה האידיאלי, נגלה שהקו המוביל הוא שמירה על גבולות נכונים בקשר. בכל קשר עם כל הורים, ניתן לפעול להצבת גבולות ולשמירתם; כאשר תפקיד זה נתון בידי המורה.

נעמוד כאן על מספר נקודות הנוגעות לגבולות הקשר, במטרה לשפר את איכותו.

על מה אנחנו מדברים

יש הורים שהקשר אתם הוא תכליתי. מדברים על הנושא הנקודתי שעומד על

יש משהו מאוד מרגיע באשליית הידע. האשליה הזו אומרת כך: לך תלמד קורס בתקשורת בין-אישית, קרא חומר מקצועי, שב בכמה השתלמויות, גבש לעצמך רשימת כללים מסודרת, וניצחת את הבעיה.

זה מרגיע, מפני שאנשים נרגעים כשהמשימה העומדת בפניהם היא ברורה ויישומית.

בנושא שלשמו התכנסו כאן, תקשורת הורים-מורים, קל לנו לגשת לשיחה לאחר שלמדנו שכדאי לנו ראשית להקשיב להורים, שנית להתיעץ איתם, שלישית להציג את העובדות ללא פרשנויות, ורביעית לחתור לפתרון.

אבל זו אשליה, כי אנחנו עובדים עם בני אדם. ואין הוראות הפעלה לבני אדם.

אפשר לקבל עצות טובות וללמוד עקרונות מנחים, אבל בפועל, כשאתה יושב מול הורה מודאג ולחוץ, אתה מגלה לפעמים שלמרות שעשית הכל נכון - התקשורת כאן לא מתקדמת לשום מקום חיובי.

דיברנו, הסברנו, מהצד השני נרשמה התעניינות בדברינו ובהחלט גם נכונות לפעול בכיוון שאנו מתווים. ולמרות הכל - בפועל, הילד לא מקבל את העזרה הנחוצה. ההרגשה המתסכלת היא ש'דיברנו לאוויר'. האמנם?

לחלוטין לא. דיברנו לבני אדם. ובני אדם, גם כשברור להם שהם צריכים לפעול, נתקלים לפעמים בחסמים שמונעים מהם לעשות זאת.

כמורים שטובת הילד מול עינינו, חשוב שניתן על כך את הדעת. לא תמיד מספיק רק לשוחח עם ההורה, לפעמים צריך קצת יותר מזה: לזהות מה החסם שלו, ולעזור לו לצלוח אותו ולצאת לדרך.

חלק ניכר מעשייתנו היא 'גישור' בין הורים למורים, על מנת להסיר חסמים כאלה שמונעים תקשורת הדדית יעילה. בשורות הבאות אשתף אתכם מניסיוני בשלושה סוגים של חסמים הוריים נפוצים, ובאסטרטגיות להתגבר עליהם, כשבתור התחלה והקדמה חשוב לציין: הצלחה בתקשורת עם הורים, יותר ממה שהיא תלויה במיומנויות השיחה של המורה - תלויה באנושיות שלו. זו נקודת המוצא.

"אין לי מושג" / על חוסר ידע

לפני שנים רבות פנה אליי מחנך, ושיתף אותי ב'תעלומה של יצחק': יצחק, תלמיד בכיתתו, סבל מקשיים דידיקטיים שהשליכו על עולמו הרגשי, וממילא על התנהגותו. המחנך שוחח עם הוריו של יצחק, הסביר להם את הצורך באבחון ובשיעורי עזר, אבל הם מצידם, לדבריו של המחנך, לא נקפו אצבע כדי לעזור לילד.

"הם לא מתנגדים למה שאני אומר", הוסיף המחנך בתסכול. "הם אומרים 'כן כן', אבל בפועל לא עושים כלום".

תעלומה. הורים טובים, קשובים, רוצים בטובתו של הילד אבל לא מוכנים לעזור לו. מה קורה כאן?

קבענו שהמחנך יזמין את מר ישראל, אביו של יצחק, לפגישה משולשת של מנהל-מחנך-הורה.

בשלב הזה, התסכול של המחנך היה כה גדול, עד שהוא השליך על כל מערכת יחסיו עם מר ישראל. הוא סיפר לי בכעס: "הזמנתי אותו אבל הוא אומר לי שהוא עובד ויכול להגיע רק ביום שישי, היום הכי לחוץ בת"ת. שאלתי אותו: 'ואם יתקשרו אליך שיצחק נמצא בחדר מיון, מה תעשה?' תאמר להם שאתה בא רק ביום שישי?...' אמרתי לך שלא אכפת להם!"

אגב, למרות שלא הקדשנו לנושא פסקה נפרדת, גם זה עלול להיות חסם: אב טרוד ועמוס שמתקשה לנהל את זמנו ולהתפנות לטיפול בילדו. איננו יכולים לנהל עבורו את

**דיברנו, הסברנו,
מהצד השני נרשמה
התעניינות בדברינו
ובהחלט גם נכונות:
ולמרות הכל, הילד
לא מקבל את העזרה
הנחוצה. ההרגשה
המתסכלת היא
ש'דיברנו לאוויר'.
האמנם?**

ישבתי עם ההורים, שוחחנו על הקשיים של יעקב, הגענו למסקנה שאבחון עשוי לאפשר לנו לעזור לו, והגענו להסכמה משותפת.

האבחון הצביע בכיבוד על הסיבה לקשיים של יעקב (בשביל ההרגשה הטובה של ההורים ולמען ההומור, אפשר לכתוב אותה "ילדי קצב וריקוד'...), והעלה את הצורך לעזור לילד על ידי מתן ריטלין. הנוירולוג הכריע, רופא המשפחה רשם רצפט, התרופה נרכשה, שוחחתי עם ההורים שוב, וקיוויתי שיעקב בדרך לעלות על מסלול של הצלחה.

זה לא קרה. עבר יום ועוד יום, והיה די ברור שיעקב לא מטופל. יצרתי שוב קשר עם ההורים, ניסיתי להבין מה קורה. בתחילה הם התחמקו, אחר כך הודו: הם לא נותנים ליעקב את התרופה.

אחרי הזמן הארוך שהשקענו בדיונים, ולאור הסיכומים הברורים בינינו, ההתנהלות שלהם יכלה להיות מכעיסה. אבל מתוך ניסיון של למעלה משלושה עשורים, אני יכול לכתוב תזה מחקרית כי ריטלין לסוגיו עוזר רק כאשר ההורים שלמים עם התהליך. רק כך הם יתמידו בתהליך, וההתמדה דרושה כדי להגיע לטיפול יעיל.

הבנתי שאם ההורים מתחמקים, אות הוא שהם אינם שלמים עם ההחלטה. קבענו פגישה נוספת כדי לבחון היכן נעוצה הבעיה.

לאט לאט התברר לי שהסיבה לחוסר שיתוף הפעולה הוא לא התנגדות לריטלין, לא רשלנות ולא סרבנות. ההורים הודו לבסוף: "אנחנו פוחדים. קראנו את רשימת תופעות הלוואי של הכדור, איך אנחנו יכולים לתת לילד שלנו דבר כזה?"

חייכתי. הוצאתי ממגירתי עלון של תרופה, "הדף עם האותיות הקטנות", הנהנתי והתחלתי להקריא את רשימת תופעות הלוואי האפשריות: "פריחה, נפיחות, אדמומיות, גרד, הופעת שלפוחיות על העור, עור מתקלף, קוצר נשימה, צפצופים בנשימה, קשיי נשימה, לחץ בחזה או בגרון, התנפחות של אחד או יותר מהאיברים הבאים: הפה, הפנים, השפתיים, הלשון, העפעפיים. לתסמינים האלה עלול להתלוות חום גבוה..."

ואז, כשסיימתי, הראיתי להורים את העלון הרפואי: זה היה הדף שמצורף לתרופה נפוצה להורדת חום אצל ילדים... הם

יודעים לחזור על המילים ה'חשובות' הללו, כמו "אבחון פסיכודיאגנוסטי". אפשר לנקד?...

אנחנו המומחים. וזו חובתנו לעזור להורים ליישם את ההמלצות שלנו באופן הכי פרקטי שישי: לצייד אותם בשם של איש מקצוע או מכון, בכתובת, במספר טלפון. (חשוב להוסיף: "אתם לא חייבים לפנות דווקא אליו, אולי יש לכם מישו אחר, תתייעצו", כדי לא לתת להורים הרגשה של 'משחק מכור מראש').

קורה והורים קיבלו שאלון למלא כדי לקבל זכאות לשעות תגבור וכדו', והשאלון לא חוזר. יש מלמד שתולה זאת באטימות, בזלזול או בחוסר אחריות. 'מלמד להועיל' פשוט מציע עזרה מקצועית במילוי השאלון. כשהחסם הוא טכני, כל מה שצריך הוא רק מעט סיוע מעשי. (אגב, גם בין מנהל למחנך הדבר הזה מצוי.)

לפעמים העזרה הדרושה היא עוד יותר קטנה: פשוט לתרגם להורים את השפה המקצועית שבה אנחנו מדברים. הורים שומעים: OCD, ODD, ASD, NVLD, ADHA, מה הפלא שהם מיד מכוונים RPG... הם מאוימים משלל השמות המפחידים והלא מוכרים, לא מבינים מה אנו רוצים מהם, וכשאין הבנה אין הסכמה. חד וחלק. זו האחריות שלנו, אנשי החינוך, ללמוד לדבר בשפה שהם מבינים.

"לך תדע מה יקרה" / על הנחד

ליעקב, ילד חמד בן 9, היו בעיות התנהגות חמורות, שהעלו את החשד לקיומה של הפרעת קשב וריכוז.

סדר יומו, אך כן יכולים לבוא לקראתו, כפי שעשינו בסופו של דבר עם מר ישראלי: הצעתי למחנך שבבוקר יום שישי יחבר את כיתתו עם הכיתה הסמוכה לתפילת שחרית, וכך יתפנה לשיחה עם האב.

בזמן המסוכם, הגיע אבא של יצחק והתיישבנו לדיון. המחנך אמר את שלו, מר ישראלי הקשיב בנימוס, וכשהמחנך סיים הוא אמר: "כבוד הרב, אני מבין שצריך לעזור ליצחק ורוצה מאוד לעזור, אבל אתה המחנך. אני רק אינסטלטור".

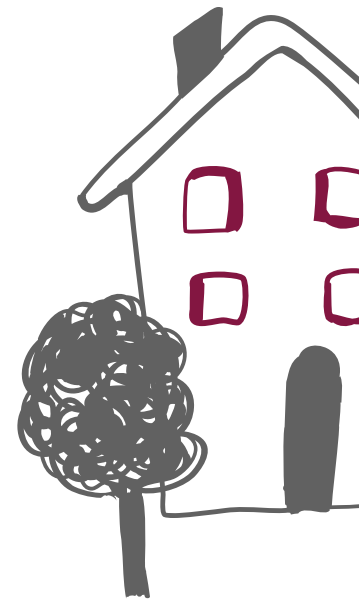
המחנך פנה אליי בתרעומת: "המנהל, אמרתי לך שהוא מתנער מאחריות ומטיל עליי את כל העבודה".

מר ישראלי הסמיק. הוא אמר בקול חלש ומתגונן: "חלילה, אני לא מתנער. אני רק אומר שאני אינסטלטור. אני יכול ליעץ לכם בצנרת, בברזים, בכלים סניטריים, אבל באבחונים אני לא מבין כלום. המחנך הציע לנו לעשות אבחון, אין לי מושג מה ואיפה! התכוונתי לומר שאתה, כבוד המחנך, אתה מלומד ומנוסה, ואני בסך הכל מבקש שתעזור לי".

הסיפור הזה האיר את עיניי. אני רגיל לשמוע משפטי-תסכול ממחנכים ואף ממנהלים: "דיברנו עם ההורים פעמים רבות על הצורך באבחון / בטיפול / בצורך בהערכה נוירולוגית / פסיכיאטרית / בדיקת שמיעה / מיקוד ראיה / ויסות חושי / תחושתיות יתר... והם מתעלמים!"

האמת שהם אינם מתעלמים. הם מבולבלים. הם לא יודעים מה אמורים בדיקת לעשות. לא יודעים היכן למצוא את כל אלה בספר טלפונים, ולפעמים מתביישים לשאול. אולי הם אפילו לא

אנחנו המומחים, ומחובתנו לעזור להורים ליישם את ההמלצות שלנו באופן הכי נרקטי שיש

חייכו והבינו את המסר. מחסום הפחד הוסר, והדרך לסייע ליעקב החמוד נפתחה.

פחד הוא אחד החסמים החונקים ביותר. ההורה יודע בשכלו מה עליו לעשות, מבין שזו טובת הילד, אך חושש. לפעמים זהו חשש מפני תגובות סביבתיות ("אם ניתן לו תרופה כל השכונה תדע"), לפעמים החשש מהשלכות שליליות ("מה זו תרפיה באמנות? מה ילמדו שם את הילד שלי? אני רוצה שהוא ילמד תורה, לא אמנות"), לפעמים חשש מפני הלא נודע ("איך מבצעים את האבחון הזה? מה יעשו שם?"), לפעמים פחד מהעתיד ("אם הוא ילך לטיפול פסיכולוגי הוא יתרגל לחשוב שמהו לא בסדר איתו"), ולפעמים פחדים אחרים, שאנחנו לא תמיד יכולים להעלות בדעתנו לפני שנסוחח עם ההורים ונבין מה מציק להם.

אינני מקל ראש בחששות של ההורים. בסיפור של הריטלין, לדוגמה, הסברתי להורים שאכן חובה לעקוב בשבועיים הראשונים, ולכן חשוב להתמיד לאורך השבועיים הראשונים בכדי שהרופא המטפל יוכל לקבוע מינון ראוי - כי המינון הוא מרכיב משמעותי בהצלחה. אך עם זאת עליהם לדעת כי לכל תרופה יש תקופת הסתגלות בה הגוף מתרגל אליה, ואין אנו מחליטים על סמך יום יומיים.

אבל את כל ההסברים הללו אפשר להסביר רק אחרי שהבנו את ההורים, זיהינו שהפחד הוא שחוסם אותם, והבנו מאיזה מקום הם פועלים או לא פועלים.

"אבל הוא ילד טוב!" / על פערי תפיסה

"הילד שלי מפריע בכיתה? בטוח? זה לא הגיוני", כך אומר לא הורה אחד ולא שניים. "הוא ילד מדהים! הוא איש חסד צעיר שעוזר לכולם. כל הדודות מבקשות את עזרתו, גבאי בית הכנסת לא מסתדר בלעדיו, הוא שר החוץ שלנו שממונה על הקניות, בחופש הוא עושה הצגות לילדי השכונה ומארגן קייטנות לפעוטות..."

הורים רבים מתקשים להאמין שהילד שלהם, המתוק החרוץ והפעלתן, מתנהג באופן שונה כל כך במסגרת החינוכית. אני לא רק מבין אותם, אלא גם מצדיק אותם. הילד שלהם אכן

נשמה מדהימה ויש לו מעלות רבות מאוד. אין לי ספק שבמסגרת הביתית או הקהילתית הוא אכן מופת של ילד נפלא.

כל זה לא סותר את העובדה, שבבית הספר או בחיידר הילד מתקשה להיות 'ילד טוב'. וכאן מסתתר חסם שהופך, פעמים רבות, את התקשורת בין מוריו לבין הוריו לסאגה של אי אמון, אי הבנה ואפילו האשמות ("אם בבית הוא נהדר ובחיידר הוא ככה, סימן שהבעיה במלמד").

התפקיד שלנו הוא לעזור להורים להבין, שעליהם לשנות את נקודת המבט שלהם, כדי להבין את תמונת המצב בכיתה. כל זמן שהם משוכנעים שילד אין שום בעיה, הם לא מסוגלים להכיר בה ולא לטפל בה.

כשאני נתקל במצב כזה, אני מוביל את ההורים בהדרגה אל ההבנה שיש הבדל בין 'ילד' לבין 'תלמיד'.

הם תיארו ילד, אותו הם מכירים. הוא עושה ספונג'ה וסוחב שישיות מים מינרליים מהמכולת ומסוגל להתרכז שעות בספר מרתק... אבל בכיתה המעלות הללו לא באות לידי ביטוי, כי בכיתה הוא 'תלמיד'. תלמיד שנדרש לשמור על זמנים וכללים, מערכת שיעורים והקשבה, ריכוז בחומרים שפחות מושכים את ליבו והשקעה בשינון.

לא תמיד הורים מבינים מיד את ההבדל בין שתי המערכות הללו בחייו של ילדם. כדי לסבר את אוזנם, אני מציעד אותם לעבר סעודת השבת בביתם. הרי סעודת שבת, מבחינה טכנית, היא הדבר הכי קרוב שיש לכיתה: יש מקומות קבועים, סדר פעולות קבוע, כללי התנהגות מחייבים. לא אוכלים זיתים באמצע הקידוש, מקשיבים לדבר תורה של אבא, יושבים זמן ממושך... לא

כמו בארוחת ערב, שבה כל אחד אוכל בקצב שלו ומה שהוא רוצה. ההבדל הזה מסביר, למעשה, את ההבדל בין ה'ילד' ל'תלמיד'.

כשהורים שומעים את השאלה "ואיך הוא בסעודת השבת", בדרך כלל הם יספרו על התנהגות מאתגרת יותר, ויתחילו להבין כי הבן שלהם חווה מעין 'סעודת שבת' כאלו כמה וכמה פעמים בכל יום.

לסיכום, כולנו יודעים עד כמה חשוב לכבד את ההורים, וזה אכן חשוב. כולנו מבינים שהם ההורים והם יודעים דברים שאנחנו לא, וזה נכון.

ויחד עם כל זה, חשוב שנזכור: יש דברים שאותם דווקא אנחנו יודעים. יש תחומים בהם אנחנו המומחים. לא מפני שאנחנו חכמים או חשובים יותר, ממש לא, ולכן אין בכך שום הצדקה להתנשאות. הסיבה היחידה לכך שיש דברים בה הידע הוא אצלנו, היא שאנחנו אנשי מקצוע, וכאנשי מקצוע טובים - עלינו לדעת לתרגם את הידע שלנו לשפתם ולמושגיהם של ההורים שמולנו. זה חלק מהתפקיד שלנו.

והעיקר הוא לעשות את כל זאת מתוך הלב, מתוך רצון אמיתי להיות לעזר. כי מיהו מורה טוב? לא דווקא זה המוכשר, החכם, המאורגן והידען. כל המעלות הללו חשובות מאוד כתוספת, אבל עיקר מה שצריך מורה כדי להיות מורה טוב - זה להיות אדם טוב. ■

זיכרונות? האם הם שמים מול עיניהם דפוס הורי בלתי מתערב - או מתערב יתר על המידה, ורוצים לפעול כמוהו או ההיפך ממנו?

אחרי שהמורה יבין את המשוואה שמתוכה פועלים ההורים, הוא יוכל להצביע בפניהם על הייחודיות של הילד שלהם ושל מצבו - לעומת זיכרונותיהם שלהם, ועל דרכי הפעולה שעשויות לסייע לו במצב העניינים הנוכחי.

ההורה מול משפחתו

כאשר בני זוג מקימים משפחה, כל אחד משניהם מביא עמו את אישיותו, את תכונותיו, את ההתנסויות שלו במשפחתו המקורית ואת התפיסות המציאותיות והדמיוניות שלו בנוגע למושגי המשפחה וההורות.

כל אלה יוצרים את העמדה שלו כלפי משפחתו החדשה. הם מזינים את מערכת הציפיות שלו בנוגע לחלוקת התפקידים בין הבעל לאישה, לאופן גידול הילדים, ליחסים בין הורים וילדים ועוד.

במשפחות רבות, יש הורה אחד שהוא דומיננטי יותר בטיפול בילדים בכלל, או באופן ספציפי באחריות מול מוסד הלימודים של הילד. בבית הספר יש נטייה לגייס לעזרה את ההורה הדומיננטי, וההתנהלות היא בדרך כלל מולו.

אולם, כאן חשוב להבין: גם להורה השני, שאינו פעיל בקשר עם בית הספר, יש ערכים, ציפיות ותפיסות כלפי חינוך הילד; וגם הוא, ממקומו האחורי יותר, משפיע השפעה רבה על מצבו החברתי, הרגשי והלימודי של הילד.

לכן, אף כשהשיחה מתנהלת מול הורה אחד, חשוב שהמחנך ישאל וינסה להכיר גם את ציפיותיו של ההורה השני. שאלות כמו: 'איך אבא של הילד רואה את הדברים?'

ההורה מול עצמו

במידה רבה, מהווה מסע ההורות בעבור ההורים מעין מסע שחזור של ילדותם. הם נוטים להשוות את עצמם אל הילד, ולבחון את מצבו מתוך נקודת המשוואה הזו.

יש הורים שנוטים להשלים עם מצבו של הילד, מתוך הבנה שהוא כנראה דומה להם: "גם אני לא הצלחתי בלימודים, גם לי לא היו חברים - למה שהילד שלי יצליח?"

אמירה חסרת אונים מן הסוג הזה, מקשה על גיוס ההורה לטובת שיפור מצבו של הילד. אין לו אמון ששינוי כזה אפשרי.

יש הורים שעורכים השוואה אל האופן שבו טיפלו בהם הוריהם בילדותם: "להורים שלי לא היה זמן לעזור לי מבחינה חברתית, והגעתי למה שהגעתי. גם לי אין זמן להשקיע, אבל יהיה בסדר. בסופו של דבר גם הילד שלי יתמודד ויסתדר".

ויש גם ההשוואה ההפוכה: "אני לא הצלחתי וסבלתי, ולכן אעשה כל מה שאני מסוגל כדי שהילד שלי לא יסבול כמוני". הורים כאלה אמנם נכונים להשקעה מרובה לטובת הילד, אולם הנכונות שלהם עשויה להוביל אותם לצעדים שמבחינת בית הספר הם חודרניים ולא מתאימים; צעדים שיכולים להפר את האקלים החברתי בכיתה שבה הילד לומד, להלחיץ את הילד או את מוריו, ולערער את ההיררכיה של הצוות החינוכי.

המשותף לכל צורות ההשוואה הללו, הוא העובדה שכאשר ההורה 'נעול' בהשוואה - הוא לא פנוי לראות את מצבו הייחודי של ילדו, שיתכן והוא שונה לגמרי ממצב ההורה בגילו.

כשמוקד מזהה את משפטי ההשוואה הללו, חשוב שהוא יגשש ויקשיב מהיכן נובעת התפיסה של האב או של האם. האם הם חסרי אונים בגלל זיכרונות העבר שלהם? האם הם חדורי מטרה בגלל אותם

הסיפור של ההורים

הרב אוריאל בלמס,

יועץ חינוכי MA, מרצה ומנחה הורים וקבוצות

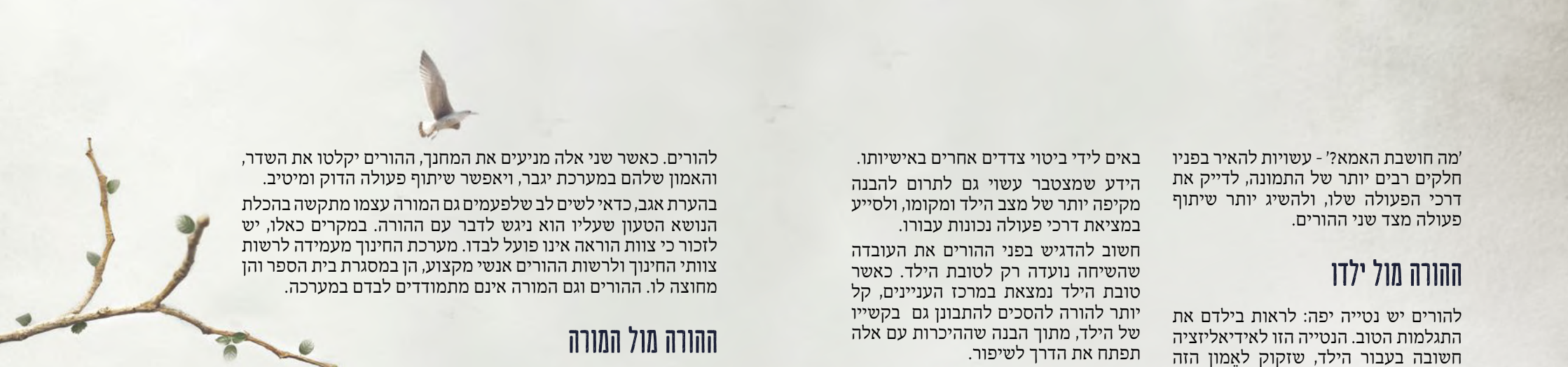
אחד התפקידים הפחות נעימים במקצוע ההוראה, הוא זה הדורש ליידע את ההורים על בעיה שיש לילדם.

מידע כזה, לפעמים צונח על ההורים כרעם ביום בהיר - הם משוכנעים שהילד שלהם מושלם, ומופתעים לשמוע על קיומה של בעיה; ולפעמים מתווסף לטענות רבות קודמות שההורים ספגו אודות הילד.

כך או כך, מדובר בתפקיד רגיש ומורכב. המחנך שמעביר את המידע הטעון להורים, אינו מעביר מידע נקודתי בלבד. הוא מפגיש את ההורים, מבלי ידיעתו, עם סיפור העבר שלהם, עם הסיפור הנוכחי שלהם זה מול זה ומול הילד, עם פחדיהם, עם חלומותיהם ועם אכזבותיהם.

אין פלא, אם כך, שפעמים רבות המפגש בין המורה להורים אינו מוביל לתוצאות המקוות; והמורה הנבוך, שעשה כמיטב יכולתו, אינו מצליח להבין במה שגה.

במאמר הבא נעמוד על מספר נקודות שעשויות להוות רקע סמוי לשיחה, ואשר מודעות והתכוננות אליהן מסוגלות להוביל אותה אל תוצאה מדויקת יותר, בסייעתא דשמיא.

להורים. כאשר שני אלה מניעים את המחנך, ההורים יקלטו את השדר, והאמון שלהם במערכת יגבר, ויאפשר שיתוף פעולה הדוק ומיטיב.

בהערת אגב, כדאי לשים לב שלפעמים גם המורה עצמו מתקשה בהכלת הנושא הטעון שעליו הוא ניגש לדבר עם ההורה. במקרים כאלו, יש לזכור כי צוות הוראה אינו פועל לבדו. מערכת החינוך מעמידה לרשות צוותי החינוך ולרשות ההורים אנשי מקצוע, הן במסגרת בית הספר והן מחוצה לו. ההורים וגם המורה אינם מתמודדים לבדם במערכה.

ההורה מול המורה

מוסד הלימודים מהווה סמכות בעיני ההורים, גם במקרים בהם הם אינם משדרים זאת למראית עין. כאשר הורה מוזמן לשיחה בנושא טעון הקשור לילדו, הוא עלול להרגיש בעצמו כמו ילד מול סמכות מבקרת ואף שופטת, התרחשות שמחזירה אותו פעמים רבות לניסיונו מול הסמכות בבית הוריו או בבית-הספר שלו בילדותו.

תחושה זו אינה נוחה להורה, וכדי להתמודד איתה הוא עלול להגיב בתוקפנות מילולית, או בניסיונות התחמקות מן השיחה. לעתים ניתן לראות כיצד הורים שמים עצמם כיועצים למערכת החינוכית, על סמך ניסיונם האישי או המקצועי, בנסותם לחוש בעלי יכולת במפגש הלא נוח עם הסמכות החינוכית או הטיפולית בבית-הספר.

כדי להקל את תחושת ההורה ולפתח שיח יעיל, כדאי לפעול על פי ההמלצות הבאות:

בעת הזמנת ההורים לפגישה, יש לתת את הדעת לאופן הפנייה להורה. ביקורת, גישה שיפוטית או כל התנסחות שיש בה מקום לפרשנות שלילית - מומלץ להשאיר מחוץ לשיח המשותף.

יש לפתוח בהערכה כנה להורה על ההיענות שלו לפנות זמן ולבוא למפגש או להשיב לשיחת הטלפון, למען טובת ילדו. יש ליצור אווירה מרגיעה, ולהתחיל לשוחח עם ההורה בצורה חמה ומקבלת.

רצוי לפתוח בשיחת התעניינות כללית, ורק אחר כך להעלות את הקושי - באופן ענייני, קצר, מדויק ולא מאיים. צורת הגשה מבהילה מדי, תגרום שיקשה על ההורה להכיל את המידע.

במקרים שבהם המידע הוא קשה לכשעצמו, רצוי ששיחה כזו תתנהל לאחר חשיבה והיוועצות, ובנוכחות גורם חינוכי בכיר יותר (אם נוכחותו אינה מוסיפה איום ולחץ).

כל אדם זקוק לכך שיראו אותו באור חיובי, והדבר נכון במיוחד כשמדובר בהורה הפוגש מחנך. שיחה שיש בה מילות כוח והערכה אמיתית שאינה חנופה ריקה, יש לה סיכוי טוב יותר להשיג את המטרה - לגייס שיתוף פעולה של ההורה וליצור תקשורת מיטבית לטובת הילד והצלחתו. ■

באים לידי ביטוי צדדים אחרים באישיותו. הידע שמצטבר עשוי גם לתרום להבנה מקיפה יותר של מצב הילד ומקומו, ולסייע במציאת דרכי פעולה נכונות עבורו.

חשוב להדגיש בפני ההורים את העובדה שהשיחה נועדה רק לטובת הילד. כאשר טובת הילד נמצאת במרכז העניינים, קל יותר להורה להסכים להתבונן גם בקשייו של הילד, מתוך הבנה שההיכרות עם אלה תפתח את הדרך לשיפור.

מאפיין נוסף בקשר של ההורים מול ילדם, הוא ההזדהות שלהם עמו. הם חשים בכאבו כשהוא עצוב, שמחים בשמחתו וגאים בהישגיו כאילו הם הישגיהם שלהם.

ההזדהות הזו, כמו האידיאליזציה עליה דיברנו קודם, מקלה מצד אחד על ההורים בהתמודדות עם הקשיים הכרוכים בגידול הילד, אך מצד אחר, עלולה להקשות עליהם, במיוחד כשמדובר במצבים חברתיים בעייתיים של הילד בבית הספר.

בבית הספר, הילד נמצא מחוץ לשליטתם של ההורים. הם אינם יכולים להגן עליו ולכוון אותו; וההזדהות עם מצוקתו בשילוב חוסר השליטה הזו, גורמים להם לחוש חסרי אונים.

במפגש של המורה עם ההורים, הוא ייתקל פעמים רבות בביקורת על בית הספר. ביקורת זו, לעתים היא מוצדקת, אך פעמים רבות נובעת מאותו חוסר אונים שההורה חווה, ומהחרדה לגבי מה שקורה עם ילדו בשעות שבהן הוא מופקד בידי המערכת.

הדרך לטפל בביקורת מסוג זה היא לא להתעמת איתה. הגישה הנכונה היא לפעול להגברת אמון ההורים בבית הספר ובמחנך. ככל שיגבר אמון ההורים, כך תרד רמת הביקורת שלהם, והם יהיו מוכנים לשתף פעולה במידה רבה יותר.

הגברת האמון יכולה להיעשות רק כשהמחנך מתכוון באמת ובתמים לטובת הילד, וכאשר הוא רוחש כבוד של אמת

'מה חושבת האמא?' - עשויות להאיר בפניו חלקים רבים יותר של התמונה, לדייק את דרכי הפעולה שלו, ולהשיג יותר שיתוף פעולה מצד שני ההורים.

ההורה מול ילדו

להורים יש נטייה יפה: לראות בילדם את התגלמות הטוב. הנטייה הזו לאידיאליזציה חשובה בעבור הילד, שזקוק לאמון הזה כדי להתפתח.

יחד עם זאת, אותה נטייה גורמת להורים להתמקד בעוז בצדדים היפים של הילד, ולהתקשות להכיר בקיומן של בעיות אצלו.

כאשר מורה ניגש להפר את האידיאליזציה הזו, עליו לנהוג בזהירות. מצד אחד, אל לו להצטייר בעיני ההורים כמי שיש לו עניין להשחיר סתם כך את דמותו של ילדם האהוב; מצד שני, עליו להיזהר מלהפר לחלוטין את האידיאליזציה הזו - ולהגיע למצב שבו ההורה יהיה מאוכזב כל כך מילדו, עד שיפנה אליו את תשומת לבו, מה שיגרום ליחסיו עם הילד להידרדר.

הדרך לפעול באיזון במצב זה, היא כפולה:

ראשית, יש להסכים עם הטוב שרואים ההורים בילד. חשוב לקבל את סיפורי ההורים על התנהגותו הטובה של הילד בבית, ואף להוסיף ולספר להם על צדדים יפים ומיוחדים באישיות הילד, כפי שהמורה רואה אותו בכיתה. רק לאחר מכן ניתן לדון בבעיה שבשלה זומנו ההורים.

לצורך הדיון, מומלץ לשאול גם שאלות כמו: "איך הילד בכיתה? מה הוא אוהב לעשות? מה סדר היום שלו?"

השאלות הללו הן דרך להציב על השולחן את צדדיו השונים של הילד, שמתגלים במערכות השונות של חייו. באופן כזה, קל יותר להורים לערוך את ההפרדה בין התנהגותו בבית לבין התנהגותו בבית הספר, ולהבחין כיצד בכל אחד מהמקומות

המחנך שמעביד את המידע הטעון להורים, אינו מעביר מידע נקודתי בלבד. הוא מכניש את ההורים עם סיכור העבר שלהם, עם הסיכור הנוכחי שלהם זה מול זה ומול הילד

הורים הם חלק
חשוב ביותר
במערך הבית ספרי,
אולם לא הם אלו
שמתחננים בו,
בסוכו של דבר

היא פסעה אל חדרי בזהירות, והסתובבה שוב ושוב כדי לבדוק שאין איש רואה אותה בבואה אל חדר היועצת.

היתה זו אמא חששנית שהגיעה לדבר אתי על בתה, מתבגרת שמסרבת לשתף פעולה עם הטיפול בסוכרת הנעורים שלה; אוכלת שלא לפי הכללים, מתעלפת, מאבדת הכרה וגורמת למכשיר ניטור האינסולין להתקלקל פעם אחרי פעם.

כבר בשיחה הטלפונית המקדימה בינינו, היה לאמא חשוב לוודא שאיש מהצוות לא יראה ולא ידע שהיא מגיעה; ועוד יותר היה חשוב לה להחתים אותי, כמעט בשבועה, שלא אספר לבתה מאומה על השיחה בינינו.

אחרי כל התהליך הזה היא הגיעה, וסיפרה בכאב על נערה נפלאה ונבונה שבגיל שמונה התגלתה אצלה הסוכרת, וכיום הם לא מצליחים לגייס אותה לטיפול נכון בעצמה.

מתוך הדברים ומבין המילים, שמעתי את הסיפור המלא שלא סופר: סיפור על סוכרת שמעולם לא קיבלה מקום בשיח בין ההורים לבין הילדה. סָכָר איתן הוקם מול כל מילה משורש ס.כ.ר, חומה של שתיקה. מטפלים בה, הולכים לביקורות, קונים את כל הנדרש, אולם כל זאת מתוך דממה סמיכה, כמו זיגוג קשיח על עוגת שוקולד.

בגיל הצעיר הכל התנהל כשורה. הילדה שיתפה פעולה גם בלי לדעת ובלי להבין, והסוכרת היתה מאוזנת. אולם עם הזמן והגיל, היא הולכת ומפתחת בעיות התנהגות, כעסים, ניתוקים, אכילות לילה חשאיות ותסמינים נוספים שמצביעים על תסכול ועל מרירות.

"אולי הגיע הזמן לקרוא לילדה ולדבר ישירות אֶתה על הנושא?" הצעת.

האם שמולי כמעט קרסה מאימת הרעיון: "הילדה תיפגע, תיבהל, תתבייש. לא שייך".

"ובכל זאת", אזרתי אומץ למרות האזהרות, "אולי כן הגיע הזמן להפסיק לדבר מאחורי גבה ומעל ראשה, ובמקום זאת להישיר מבט לעיניה ולומר לה: 'יש לך סוכרת, איך זה בשבילך? קשה לנו לראות שאת לא שומרת על עצמך. בואי נראה מה אפשר לעשות. אנחנו כאן למענך'".

שבועיים תמימים של מו"מ טלפוני רצוף, מגובָּה בהרגעות ובסימולציות, נדרשו כדי שהאם תסכים לנסות את הרעיון. היא רצתה גיבוי, ולכן החלטנו שהשיחה תיערך בחדרי ובנוכחותי.

שני קודקודים ועוד קודקוד

אתי הייזלר,
יועצת חינוכית

“אלו החיים שלך”

תלמידה בכיתה י"א, שסבלה מדיסקלקוליה קשה, רצתה לעבור את מבחן החוץ במתמטיקה. אולם למרות הרצון שלה ללמוד ולהצליח, היא לא עשתה מאמצים אמיתיים בכיוון.

במשך שנתיים עמדו המורות למתמטיקה בקשר מול האם, וניסו דרכה לעזור לבת. זו היתה הבחירה של התלמידה, שאמא שלה תהיה חומת המגן שלה. בשלב כלשהו החליטה המורה לנטוש את התקשורת העקיפה הזו, והזמינה את התלמידה לשיחה ישירה. התלמידה טענה שהיא מוכנה לדבר רק אם אמא שלה תהיה גם היא נוכחת בשיחה, ובתגובה, שאלה אותה המורה בהומור אם אמא תבוא גם להדיח לה כלים אחרי החתונה.

“אנחנו נתקשר לאמא מיד אחרי השיחה בינינו, ונעדכן אותה בכל הפרטים, כולל השיעולים. אבל עכשיו את ואני חושבות לבד למספר רגעים, מה אפשר לעשות כדי לתת לך אנרגיה לפתור משוואות”.

אחרי השיחה, שאלה המורה את הנערה אם יש צורך להתקשר לאמא. התלמידה חייכה: “כן, רק כדי לעדכן אותה שהשתעלנו...”

מאוחר יותר סיפרה לי המורה שהיה עליה להאמין קודם כל בעצמה, שיש לה יכולת לגרום לתלמידה לראות את עצמה באור נוסף, שונה מהמבט הרגיל שבו היא מתבוננת על עצמה תמיד: החלשלושה והמתקשה שאמא צריכה להושיע אותה.

האם קיבלה התלמידה הזו תעודת הצטיינות בטריגונומטריה? לא. אולם היא עברה את המבחן המסכם בכבוד, כשאמא אומרת עליה תהילים בבית, אבל לא כוססת בשבילה את קצה העיפרון.

שיחה כזו עם תלמידה, מושתתת על עיקרון בסיסי בחינוך: האחריות לחיים של התלמיד, מוטלת על התלמיד בעצמו.

תעשה עם תלמידה בכיתה י' שמתגרדת בראשה באופן לא אופייני לגיל. הצעתי לה שתדבר עם הנערה עצמה. המורה טענה ששיחה כזו תבייש את התלמידה מאוד, והעדיפה להתקשר לאמא, אך האם הנבוכה לא ידעה כיצד לטפל בנושא, וביקשה שהמורה תסביר לנערה על חשיבות ההיגיינה בחברה.

גם כשנראה שהבעיה היא של ההורים, לא תמיד הם מסוגלים לטפל בה. כך היה בסיפור של נערה מבית חסר גבולות, שהכניסה לכיתה מושגים מהמערב הפרוע. כשהמורה ניסתה לדבר עם האם, גילתה לנו האם בדמעות שהיא רוצה כל כך שהבת שלה תהיה טובה יותר ממנה, אך היא - שגדלה כנערה ללא אם, מחוץ למסגרת הביתית - אינה יודעת כיצד מייצרים משמעת וגבולות אצל בתה.

המחנכת אזרה אומץ ופתחה עם התלמידה את הנושא. ראשית היא שאלה אותה כיצד היא מרגישה לגבי היותה כאן, כשיש פער בין הבית שלה לבין הבתים של הבנות האחרות. מן השאלה הזו נפתחה שיחה מרתקת על הצורך של הנערה 'להיות בעניינים', ועל הטעויות שהיא עושה כדי להתקבל לחברה. השיחה הובילה למקומות שאליהם לא יכלו המורה והבת להגיע, אם התקשורת היתה מתבצעת באמצעות האם כגורם מתווך.

אכן כן, יש פעמים שבהן השיחה הישירה עם התלמיד תהיה יעילה יותר בפיתרון הבעיה, וזו כבר סיבה טובה בשביל להמליץ על דרך זו. אך מעבר לתועלת הזו, יש במהלך זה ממד נוסף ועמוק יותר, שראוי לקבל את מקום הכבוד שלו: ממד האחריות.

בהגיע מועד השיחה, נכנסו האם והבת אל הדרי. האם התגממה קצת, אך הצליחה סוף סוף לומר לבתה: “אנחנו כאן ביחד, רוצות לדבר אתך על הסוכרת שלך”.

הנערה פרצה בבכי היסטרי. לא הזמנתי נט"ן, וגם לא הנחתי יד על כתפה ברחמים, רק שאלתי אותה אם היא יכולה להפוך את הדמעות למילים ולשתף אותנו בתחושותיה. עיניה זהרו כשאמרה לבסוף: “סוף סוף מישוהו מדבר אתי על זה... כל כך הרבה שנים ייחלתי לרגע שבו זה יקרה”.

לא היו שם מחיאות כפיים של סוף טוב; אך כן, בהחלט הורם סוף סוף מסך השתיקה המבוהלת, ומכאן ואילך יצאה הנערה לדרך חדשה שבה מותר להישיר מבט אל הקושי, ועל כן אין צורך לבטא אותו דרך אכילה לא מבוקרת או התעלפות במסדרון הסמינר.

אותו רגע מכונן ביחסי אם ובתה, היה מכונן גם בתפיסתה.

כאמא, כמורה וכיועצת חינוכית - הבנתי אז מחדש את מערך היחסים המשולש שביני לבין התלמידות והאימהות.

שתי מילות קסם קשורות בתובנה שהנצה בי אז: אחריות ותקשורת.

“דברי אתה את”

כשאישי חינוך מגלה שתלמידו סובל מבעיה, פעמים רבות הוא חושש משיח ישיר עם התלמיד על הנושא. נראה לו שהתלמיד ייעלב אם המורה ידבר אתו על הבעיה, או לא יבין מה רוצים ממנו. קל יותר לעקוף אותו, לדבר עם ההורים, ולצפות שהבעיה תיפתר בצורה הזו.

נתחיל מכך שבמצבים רבים, זו גישה בלתי יעילה. לפני שנים שאלה אותי מורה מה

גם אם ההורים מעורבים, הקשר אתם חייב להיות כזה שאינו שומט את שתיח האחריות מתחת לרגלי התלמיד, אלא מוסיף לו גדילים בצד

האם הפנייה אל ההורים היא מנגנון של שיתוף פעולה, או תסמין של בריחה מעבודה ישירה מול התלמידה?

הורים הם חלק חשוב ביותר במערך הבית ספרי, אולם אל הם אלו שמתחנכים בו, בסופו של דבר. התלמידים הם אלו שאמורים לעמוד באתגרי ההתפתחות של למידה, חברה, דרך ארץ ומציאת תוכן וטעם בעולם הרוח שמבקש בית הספר להנחיל. החשש, שלרוב לחלוטין אינו מוצדק, לעמוד מול התלמיד ולדבר אתו ישירות על קשייו, לבטיו וניסיונותיו - גורר אותנו פעמים רבות לשיח מיותר ומסבך עם ההורים.

גם אם ההורים מעורבים, הקשר אתם חייב להיות כזה שאינו שומט את שטיח האחריות מתחת לרגלי התלמיד, אלא מוסיף לו גדילים בצד.

“כן, אתה יכול”

האם תקשורת ישירה עם התלמיד עדיפה תמיד על פני תקשורת עם ההורים? לחלוטין לא. יש מקום גם לקשר הזה וגם לקשר הזה, כשהבחירה ביניהם אמורה להיות מושפעת משיקולים של טובת התלמיד וטובת הנושא.

איך נדע איזו צורת תקשורת לנקוט? השאלה שעלינו לשאול את עצמנו היא, מה הסיבה שבגללה אנו שוקלים לפנות אל ההורים: האם הפנייה אל ההורים בשלב הזה היא מנגנון של

שיתוף פעולה, או תסמין של בריחה מעבודה ישירה מול התלמידה?

ללא ספק, פעמים רבות נווח לנו לבקש מההורים לטפל בבעיה, בעוד המרחב בינינו לבין התלמיד נשאר סטרילי ונעים. אבל לא תמיד זוהי הדרך הנכונה, מכל הסיבות שפורטו למעלה, ומסיבה חשובה נוספת: במיוחד בגיל ההתבגרות, הנער או הנערה מחפשים דווקא אותנו, אנשי החינוך, כדמויות של עצה ותושייה. לפעמים הם יראו בנו מודל ויהיו קשובים אלינו, יותר מאשר להוריהם.

אנחנו יכולים לנצל את ההזדמנות הזו, כדי להעביר לתלמידינו את המסר הנכון של לקיחת אחריות על חייהם. האמון שתקשורת כזו תשדר להם, יסייע להם להרגיש שהם אכן אחראיים, ומסוגלים לעמוד בבגרות מול האתגרים.

בנקודה הזו, חשוב להדגיש: כשאני מדברת על תקשורת ישירה מול התלמיד, איני מתכוונת לומר שעליכם להסתיר מידע מההורים או למדר אותם, או בשום דרך לשדר לתלמיד שהוא אינו זקוק להם או שהמורה טוב מהם. חלילה. השדר הוא לא 'אנחנו מוותרים על אבא ואמא', אלא: 'כולנו כאן בשבילך, אבל האחריות היא שלך'.

ולכן, גם אם נבחר, בסופו של דבר, כן לתקשר עם ההורים - חשוב שגם השיח הזה לא ייעשה מעל ראשה של התלמידה, או במקום פנייה ישירה אליה.

אם מצאנו לנכון, כאנשי חינוך, לפנות אל ההורים ולעדכן אותם או להתייעץ אתם - טוב נעשה אם נפנה קודם כל אל התלמיד ונשוחח אתו על כך: "אני רוצה לשתף את ההורים שלך בכך שאתה לא נכנס לשיעורים בזמן. בוא נחשוב ביחד מה נאמר להם". ואפשר גם להוסיף, במידה ושתי האופציות אפשריות: "אני נותן לך לבחור אם תהיה נוכח בשיחה אתם או לא".

אמירה כזו משדרת לתלמיד שגם אם אבא ואמא מעורבים - הם לא יחיו במקומו את חייו. הוא, ורק הוא, אחראי לבחירות של עצמו.

שיח כזה, שבו אנשי החינוך והיעוץ פונים ישירות אל הילד מתוך אמון שיש לו כוח להבין וללמוד על עצמו, ומתוך הכרה בקורות שיש לו לבחור בחירות מקדמות - הוא שדר שמביע הערכה, ויוצר שותפות אמיתית בין המחנך לתלמיד. כך נוצר שיח שהוא מחוץ לקופסה השבלונית.

אבא ואמא תמיד יהיו בתמונה, או לפחות ברקע שלה. כבודם הגדול במקומו מונח. אולם אל נזלזל בתקשורת הישירה שבכוחנו, כאנשי מקצוע, לייצר: תקשורת שמביאה אל השיח כבוד ואחריות, ונוסכת בתלמיד שלנו כוח לצעוד קדימה על רגליו שלו. ■

צעדים בוני אמון

“תן בי את אמונך שאני
מעוניין בטובתו של ילדך” -

זהו הבסיס הכפוט, הראשוני,
שאנו מבקשים מהורי תלמידינו.
האם האמון הזה אכן ניתן?
מה בונה אותו? מה עלול לפגום בו?

בכאנל הבא משוחחים על כך באומץ ובכנות:

שרה מלוביצקי דבר המורה בטור אישי

מגי שרהבני במבט מקצועי

הורים בשיתופים מרתקים

האמון המלא שלה במערכת החינוך – התנפץ. מה הפלא שמאז המילים 'מורה בסמינר' מרתיעות אותה?

התברר שמאחורי הרתיעה הזו יש סיפור כאוב: לאורית היתה הערכה מובנית כלפי בית הספר וכלפי הסמינר שבהם למדו בנותיה, שגדלו גם הן עם ההערכה הזו למוסדות החינוך. בשלב כלשהו, אחת הבנות נקלעה למצב מורכב, ואורית ובעלה עשו הכל כדי להציל אותה. הם התייעצו עם הצוות החינוכי ושיתפו אתו פעולה לאורך כל הדרך.

באחד הימים הם נקראו לפגישה בסמינר, אחרי שהנערה הגיעה למצב של סיכון ממשי. ההורים היו מלאי צער אך נחושים לעזור לבתם, ונתנו אמון בצוות החינוכי שיִדע לכוון אותם. במהלך כל השיחה, היתה לאורית תחושה שאחת המורות מביטה בה בעין עקומה. בסיום הפגישה, כשההורים יצאו מחדר ההנהלה שבורים ורצוצים, היא שמעה את אותה המורה לוחשת ליועצת: "עכשיו אני כבר לא מתפלאת. כשראיתי את האמא, הבנתי הכל".

אם היה חסר משהו לשברון הלב של אורית, היא קיבלה אותו. האמון המלא שלה במערכת החינוך – התנפץ. מה הפלא שמאז, המילים 'מורה בסמינר' מרתיעות אותה? הסיפור שלה הסתיים בטוב. הבת עלתה על דרך המלך, בחסדי שמים, ואת אורית הצלחתי לשכנע שאיני אשמה בהתנהגותה של אותה מורה. בכל מקצוע אפשר למצוא בין כל האנשים הנפלאים, גם מעטים שאינם ראויים. אי אפשר לשפוט את כל עובדי ההוראה בחומרה בגלל מעידה אחת.

אורית השתכנעה; אבל אט אט, אני נעשיתי משוכנעת פחות.

ועתה, למרות שלא קל להתייחס לנושא המושתק הזה, דומני שחשוב כן לשוחח עליו, ולנסות לבחון ולהבין אותו. ואני מתכוונת לנושא האמון.

עם מעט אומץ, כולנו יכולים להודות שהאמון של ההורים במערכות החינוך נמצא במגמת ירידה. אנחנו נתקלים לא מעט פעמים בטינה מסוימת של הורים כלפי עובדי הוראה. לא מדובר על תלונות ספציפיות, אלא באווירה של כעס ואפילו בזלזול.

אין ספק שזה מקומם. אם אתם, ההורים, לא סומכים על צוות ההוראה, למה אתם מצפים מילדיכם? כיצד יוכלו הם להעריך ולקבל, כשהם לא מקבלים מאתכם את השדר של כבוד למורה?

אלו דברי אמת וטעם. אבל העובדה שהתופעה קיימת ואף מתרחבת, מבקשת מאתנו לא להסתפק בגינוי של המצב, אלא גם לנסות ולבחון מהו החלק שלנו בקיומה של אווירה כזו, וכיצד אנחנו יכולים לתרום לשינוי חיובי שלה.

הסיפור של אורית הוא לא סיפורו של השונה במערכת החינוך; הוא הסיפור שלנו, עובדי ההוראה, מול קשיים ובעיות שמתגלים בתוך הכיתות שלנו. והוא רלוונטי לא רק מול הורים ששונים מאתנו בתכלית, אלא גם מול אלה שדומים לנו, ואפילו משתייכים לקהילה הספציפית שלנו.

כמו שאמרתי לאורית, 'עם המורות' – ובוודאי כך עם כלל עובדי ההוראה – הוא רחב ומכיל אנשים רבים. רובנו עושים שם טוב למערכת, ובצדק רב. העבודה שלנו היא

ראויים לאמון

טור אישי / שרה מלוביצקי, מחנכת וסופרת

את אורית פגשתי בפגישה. שם, לצד האינקובטורים, בעולם של שקילות גרמים וירידות סוכר ודופק, התפתח גם עולם חברתי חדש. החיים בפגישה מייצרים קשרים עמוקים עם אימהות שהופכות ביום אחד להיות אחיותייך למסע.

אורית היתה אחת הבלוטות ב'מועדון האימהות' הזה. אם נשווה את חדר ההורים בפגישה לכיתה – אזי אורית היתה 'מלכת הכיתה'. כריזמטית, ערכית ומלאת אמונה ואופטימיות. היא סיפרה לנו על הדרך שעברה עד שזכתה להכיר את בורא העולם. התפעלתי מהיכולת שלה לשמר סגנון ואמירה ייחודיים, בד בבד עם הקפדה הלכתית מלאה.

יום אחד, בשעה של שהות ארוכה וקצת משעממת ליד האינקובטורים שלנו, שאלה אותי אורית במה אני עובדת. סיפרתי שאני מורה בסמינר. מול מכשירים מצפצפים, המקצוע לא תפס שום מקום, בעיניי.

מאותו היום, שמתי לב שאורית מתרחקת ממני. מחייכת בזהירות ונעלמת מהשטח בכל פעם שהייתי שם. זה היה מוזר לאור מערכת הקשרים הקודמת שלנו, ובאיזשהו שלב החלטתי לברר את העניין.

פניתי אליה: "אורית, את כועסת עליי? פגעתי בך?"

"חס ושלום", היא ענתה.

"אם כך, למה את ככה מתחמקת ממני?"

"חס ושלום, המורה. אני לא מתחמקת".

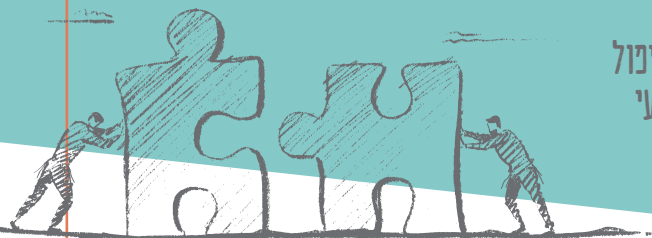
"מה הקשר 'המורה'?" זעמתי ממש. "איך המקצוע שלי קשור לכאן?"

"לא יודעת. את מורה, ככה אמרת, ואני מעדיפה לא להיות בקשר. סליחה אם פגעתי בך, המורה".

לא ויתרתי. רציתי לדעת מה פגם מצאה אורית בעם המורות, והוצאתי ממנה את המידע בדרכים השמורות למורות.

בצד האחד של המתרס

מגי שהרבני, רכזת בתחום הטיפול
ובתכניות הכלה וכיתוח מקצועי
במרכז בית יעקב

ליווי מקצועי: ד"ר פלורה מור, אשלים-ג'וינט

פסיעה - גישה חינוכית פסיכו-חברתית. מיום בשותפות ג'וינט
ישראל, יחידת ההורות בעיריית ירושלים ומרכז בית יעקב.

דינמיקת הורים-מורים, היא אחד הפרמטרים החשובים ביותר במלאכת החינוך. שותפות בין הורים למורים הוכחה, מחקרית, כחינוכית להתפתחות האישיות של ילד, לתפקודו, להישגיו ולבריאותו הנפשית.

חשוב ומעניין לבחון את הדינמיקה הזו לאור שינויים שחלו בתפיסות חברתיות וחינוכיות. כאשר נבוא לבחון את התקשורת המקובלת בין הורים למורים, נגלה כי היא מושפעת משינויים שחלו בדור האחרון, ויש לתת על כך את הדעת על מנת להתאים את ההתנהלות לתפיסות העדכניות.

לא נגזים אם נאמר, שרוב ההורים של היום גדלו בתפיסה שבה המורה תמיד צודק. בעבר, המורה נתפס כסוכן חינוך ראשון במעלה, בר הסמכא והשחקן הראשי בזירת ההתמודדות עם קשיי למידה והתנהגות. ההורים, שברובם היו נטולי ידע מקצועי, נטו לתת אמון מלא באנשי החינוך.

אולם, מעמדן של המורות ותפיסתן את תפקידן, משתנים בהתמדה עם התמורות שחלות במערכת החינוך. רפורמת הכלה, לפיה בית הספר אינו רשאי 'להנשיר' תלמידים ועליו לבנות מענים מותאמים לכל תלמיד ותלמיד, דורשת מן המורה שינוי ממשי.

כפעם כן היום, מורות מביעות אכפתיות ודאגה לתלמידותיהן; בשונה מפעם, מורות

מלאכת קודש, ואנחנו מתמסרים אליה כדי לעשות את המיטב.

אבל עדיין, יש גם עדיין.

האם אין לנו חלק בחוסר האמון הקיים בציבור ההורים? האם אין לנו איזושהי נימה שיפוטית כלפי ההורים? האם תכונת 'יודע הכל' אינה דבקה בנו לפעמים? האם הכבוד לכל אדם, ובפרט לאדם שמתמודד עם קושי, באמת מאיר תמיד את דרכנו? זהו חשבון נפש אמיץ ונוקב שעלינו לקיים בינינו לבין עצמנו, והוא לא קל, אבל חשוב עד מאוד.

כי אין דרך עוקפת. כדי להיות ראויים לאמון - צריך להיות אמינים; כדי שיוכלו אחרים לשתף אותנו בקשיים מבלי לחוש נאשמים - עלינו להיות לא שיפוטניים; כדי שאנשים יחוו שאנו מכבדים אותם - עלינו באמת לכבדם, בעומק הלב.

מורה שרוצה לזכות באמון של התלמידים ושל הוריהם, חייב להיות כזה שעושה עבודה פנימית עם עצמו כדי לגשת לנפשות שתחת אחריותו בענווה גדולה ובכבוד גדול. לא רק ללבוש מסכה מכילה ואמפטית, אלא להפנים את הערכים הללו באמת.

אנחנו לא יודעי כל. זו האמת הפשוטה. כדי להצליח לעזור באמת לתלמידנו, עלינו לזכור שאנחנו לא יודעים. שאנחנו לא מבינים. שאנחנו רואים תמונה חלקית. ובעיקר - שאנחנו עובדים עם נשמות יהודיות יקרות.

גם כשהתלמידים שוגים, גם כשההורים לא פועלים לפי טעמנו, גם כשמדובר בבית בעייתי - ההכרה הבסיסית שלנו צריכה להיות שאלו בניו של מלך מלכי המלכים, ובהיותם כאלה, הם ראויים לכל הכבוד האפשרי.

ובזהירות אוסיף כאן, שהכבוד לא מסתיים רק ביחס שאותו אנו מעניקים להורים; הוא ממשיך גם באופן שבו אנחנו נוהגים במידע היקר להם הנתון בידינו. אולי זהו הביטוי החיצוני לכבוד הפנימי שעלינו לרחוש כלפי ההורים: נצירת הלשון, גם כשהיא בוערת ומבקשת לשתף במידע או לחלוק תובנות עם קולגות על אודות התלמידים וההורים.

החוק לא קבע קוד אתי לעובדי הוראה. לכאורה לא ירחק היום והעוול הזה יתוקן, אבל גם בלעדיו, התורה קבעה לנו את קוד ההתנהגות המוסרי עלי אדמות; ומדין שמירת הלשון, עלינו לנהוג בהגינות ובמוסריות במידעים הרגישים שאנו נושאים בתוכנו.

ההורים הפקידו בידינו את ילדיהם. לפעמים הם מתוקים מדבש, ולפעמים הם כחומר גלם בלתי מעובד. אנחנו, כל המופקדים על חינוכם, הורים וצוות הוראה - צריכים לעשות הכל כדי שמהעיר הפרא יגדל אדם. מענטש.

ובד בבד עם מלאכת החינוך, נוכל למצוא גם בעצמנו פה ושם חלקים לא מעובדים, שטחי פרא, ונזכור שאנחנו לא אמורים להיות מלאכים - אבל כן מחויבים להיות בני אדם.

זה התפקיד שלנו: להרחיב את גבולותיו של הלב. לכבד כל אדם, גם זה שבעינינו התנהגותו מקוממת ולא נכונה. להפריד בין פרשנות אישית לבין עובדה, ולהבין שאנחנו לא יכולים לדעת את העובדות במלואן.

ומעל לכל, לזכור שכולנו נמצאים באותו עבר של המתרס, בהתמודדות עם האתגרים שבורא העולם מציב לפנינו; פעם בצד התומך ופעם בצד הנאבק, אבל תמיד ראויים לכבוד. ■

אין אפשרות לשאוף למצב של אמן, כל עוד ההורים חשים מתח, חשש, אשמה או חוסר ביטחון מול הצוות החינוכי

שיתוף פעולה; והמורה מצדו מבקש לסייע ויש לו כלים לכך, והוא מסוגל להתעלות מעבר לתפיסות בולמות, כמו הצורך להבליט את מעמדו כמורה או הניסיון להשיג משמעת בכל מחיר.

גילוי לב. לפעמים נקודה אחת עשויה לשנות את התמונה כולה. חשוב שהורה לא יחסוך מן המורה מידע, גם אם יש בו מן המביך או החשאי; וכדי להגיע למצב כזה, על המורה לעודד אקלים של אמן. גם המורה מתבקש לצאת מתפקיד הנחמד והבלתי מתערב, ולשתף בתחושות של אי נוחות, גם אם עדיין אינו יודע לקרוא להן בשם.

תחושת ביטחון. הורים שנפגשים עם המורה, אינם חתומים על מסמך ויתור סודיות. גם המורה אינה יכולה לעשות דבר כדי לוודא ששמה לא יוכפש על בסיס השיח. נזכור את מחויבות-העל שלנו להלכה, לשמירת הלשון, לרגישות לזולת. רק בתנאים כאלה ניתן לשתף בלי חשש, לאפשר ניסוי וטעייה הכרחיים.

פתיחות. מותר להיות יצירתיים, רצוי לחשוב מחוץ לקופסה, ותמיד ניתן להתיעץ.

הורים ברקע. עבודה תשתית הנובעת מהבנה בית ספרית שההורים הם משאב, יכולה ליצור מצב שבו המפגשים בין ההורים למורה יתרחשו במרחב מוכן מראש של אמן ושיתוף פעולה אמיתי. דוגמאות לתשתית כזו הן קבוצות הורים, אספה של הורים המעוניינים להגיע כדי לדון בנושאים מסוימים בבית הספר וכדומה.

בדיקה זהירה של השטח, ומחקר המלווה את הטמעתם של חוקי ההכלה, מלמדים שהתהליך כבר החל. התפיסה הצרה, שאינה רואה מעבר לחוקי בית הספר ולשמירה על כללי המשמעת, כבר הפכה למיושנת.

כיום, בשונה מבעבר, השיח עם ההורים מתבצע מתוך הבנה שאחרי הכל ולפני הכל - הבית הוא מקום הגידול המשמעותי ביותר של הילד, ושאיך טוב יכול לצמוח משיתוף פעולה בין הצדדים.

עם זאת, חומה שלא נבנתה ביום אחד, גם לא תקרוס ביום אחד. עוד זמן יעבור עד שפגישה של הורה עם המורה תיערך באופן נקי, נטול אמוציות שליליות, בתחושה של נשיאה משותפת בעול למען הילד ולמענו בלבד.

השאיפה היא לקשר בין הורים ומורים, שכמו כל מערכת יחסים, ילך וייבנה בהדרגה, כאשר שני הצדדים פועלים כדי למצוא את נקודת המפגש, ויוצרים מסלול התפתחות שממנו יצאו כולם נשכרים. ■

תודתנו למרכז ההשתלמויות שעל יד מרכז בית יעקב, שותפים למיזם 'פסיעה' ומובילים תכניות הכשרה והטמעה בתחומי החינוך והטיפול, על הסיוע בהכנת המאמר.

רבות חשות מחויבות יותר ומצוידות ביותר כלים, אליהם הן נחשפות במסגרת הפיתוח המקצועי שכרוך במגמת ההכלה. מורה יודעת - יכולה יותר, היא גם מאוימת פחות, ומסוגלת להעניק מענה מיטבי לתלמידותיה.

מאידך, חל שינוי מקביל ומשמעותי בנושא האחריות ההורית. עם התמורות שחלו בקהילה, עם המודעות הרגשית המתפתחת, עם ההשכלה הניתנת לכל דורש ועוד - השתנה גם מקומם של ההורים במערך החינוכי, הלימודי והטיפולי.

במידה מסוימת, חל מהפך לצד הנגדי - אם בעבר המורה היה המומחה וההורים התבקשו לקבל את דעתו, הרי כיום ההורים נתפסים כאחראים כמעט בלעדיים על הבעיה, וודאי שעל פתרונה. ההורים כיום יודעים יותר, מעורבים יותר, ומקבלים את השדר שחלקם במצבו של ילדם הנו רב ומכריע.

המציאות הזו יוצרת מצב, שבו - מצד אחד, סמכותו של המורה שוב אינה מוחלטת כבעבר; ומצד שני, ההורים שמתבקשים לסייע בטיפול בבעיות, מרגישים שמוטלת עליהם אחריות רבה ואף האשמה, מה שיוצר מתח הורי שאינו מקדם כלל שיתוף פעולה.

במצב עניינים כזה, ניתן אפוא להבין מדוע קיימת ירידה ברמת האמן שרוחשים ההורים כלפי הצוות החינוכי. שוב אין המורה במעמד של 'צודק תמיד'. נוצר מאבק כוח סמוי, שנובע הן מהשיפוטיות החדשה של ההורים כלפי המורה, והן מהאיום שהם מרגישים מפניו.

לפיכך, מורה שמעוניין לרכוש את אמונם של הורי תלמידיו - טוב יעשה אם יבחן את התנהלותו לאור השינויים שחלו במערכות החינוך, ויתאים אותה לדינמיקה המיוחדת בינו לבין ההורים.

השינוי שעוברת המורה, הכלים המקצועיים שברשותה והמחויבות שלה כלפי תלמידותיה - יהיו חסרי משמעות אם הם אינם מגובים בהכרה של ההורים בקיומם ובערכם.

כל עוד ההורים אינם מבינים את המניע שעומד בבסיס הניסיון של המורה ליצור עמם קשר - עצם הניסיון עלול להוות עבורם איום, שיגרום להם להדוף או לתקוף. מצב זה יקרה, בסבירות גבוהה, כל עוד ההורים אינם מבינים שמדובר בניסיון ליצור עשייה משותפת, הנשענת על שינוי תפיסתי ופרקטי עמוק.

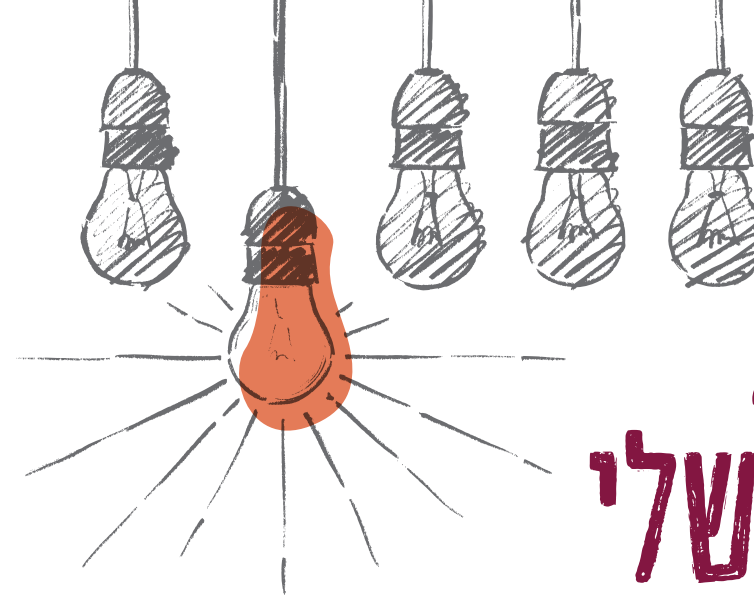
אין אפשרות לשאוף למצב של אמן, כל עוד ההורים חשים מתח, חשש, אשמה או חוסר ביטחון מול הצוות החינוכי. שינוי יתרחש כאשר המורה ישכיל להעביר להורים את השדר, שהוא כאן יחד עמם לטובת הילד. הוא והם נמצאים בצד אחד של המתרס.

ננסה להעניק כיווני מחשבה, בדרך ליעד הבטוח בקשר הורים-מורים:

כבוד הדדי. שותפות חינוכית במיטבה, מאפשרת הן לצוות והן להורים לפעול כל צד באופן אוטונומי, לקבל החלטות ולחוש מוגנים, מכובדים ולא נתונים לשיפוט מחמיר.

אמן כנקודת מוצא. שני הצדדים צריכים לצאת מנקודת הנחה, שהורה מבין את ילדו, רוצה לעזור לו ומנסה ככל יכולתו לצמצם את ההגנות שאולי מהוות מעצור בינו לבין

זה הילד שלי

"כשהילד מספר לפי תומו על אכפתיות של המלמד, בין אם כלפיו ובין אם כלפי ילדים אחרים, וכשבסיפורים שאותם מספר הילד מבצבצת עבודת המידות של המלמד, כדוגמת איפוק מתוך עוצמה, שליטה עצמית מול אובדן שליטה של ילד, וכן הכלה - או אז האמון שלי מתעצם ומתחזק, אני מתכוון לאכפתיות שחורגת מתפקידו הרשמי של המלמד כאדם המעביר חומר לימודי, לעומת זאת, כשאני מגלה או שומע על תגובה או פעולה במסגרת הכיתה, שאותה לא היה המלמד נוקט כלפי בנו שלו, האמון מתרופף..."

יהודה גולמן, סופר ומרצה

"מתי אתם מרגישים אמון כלפי המורים של ילדיכם? האם יש מה שגורם לכם לאבד את האמון הזה?"

זו היתה השאלה שהפנינו להורים, כדי לקבל הדהוד גם מהצד השני של הקשר: איך הורים רואים את הסוגיה הזו? מה הם חושבים עליה? למרות שיש בין הנשאלים גם אנשי מקצוע בתחומי החינוך והטיפול, ביקשנו: "תנו לנו תשובות מנקודת מבט הורית, לא מקצועית". כך יכולנו להביא כאן את הקול ההורי כפי שהוא - אותנטי, חם ומרגיש.

"בכל תלמוד תורה ובכל בית ספר, יש מדי פעם אירועים מאתגרים, כאשר ילדי מתארים לי איך המורה מנהל את האירועים הללו, ואני שומע בסיפור גישה גועה, גישה מערכתית, גישה יצירתית, גישה שרואה בכל אירוע הזדמנות למשהו חיובי - אני מתמלא באמון כלפי המורים, בתחושה שברוך השם הילד בידיים טובות.

אם הילדים יתארו תגובות של מורים שהן היסטריות, מתגוננות, פוגעניות או חוזרות על דפוס פעולה מיושנים ולא יעילים - אני אאבד אמון. כי אם המורה משדר שהוא לא שולט באירועים המאתגרים שעוברים עליו, איך אסמוך עליו?"

יהודה גולמן, סופר ומרצה

"כשילדיי חוזרים שמחים, מעריכים את מוריהם וגם יודעים את החומר הנלמד - אני חש אמון במורים.

אם ילד יחזור עצוב, לא יהיה לו חשק ללכת ללימודים, או שההתנהגות שלו תשתנה באופן חריג - אברר מה קרה, ואוודא קודם כל שהבעיה אינה ביחסיו עם חברים או בקושי לימודי, אלא במשהו שקרה בינו לבין הצוות החינוכי. גם אם קרה דבר מה, זו לא סיבה לאבד את האמון, אלא אם כן ארגיש שהצוות אינו קשוב לי ואינו מוכן לקחת אחריות."

יהודה גולמן, סופר ומרצה

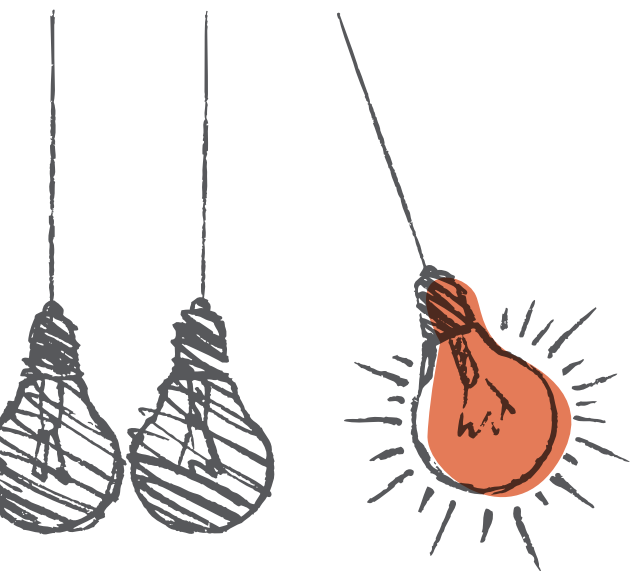
"התנאי הראשון שדרוש לבניית אמון שלי במורים, הוא שאמצא אצלם מוכנות ורצון לבנות קשר עם הילד. כשמורה שולח פתקים מעבר לסטנדרט, אפילו לעתים רחוקות, וכשהוא מדווח לי אישית על עניינים שיש צורך שאהיה מעודכן בהם - אני יודע שהוא רואה את הילד באופן מיוחד, לא רק כאחד מתוך כיתה.

לעומת זאת, כשאני נתקל בקשיחות ללא פשרות או בהתעלמות מצרכיו הייחודיים של הילד, הדבר גורם לי לחוש חוסר ביטחון לגבי היכולת של המורה להיות האיש שבידיו אני רוצה להפקיד את ילדי."

יהודה גולמן, סופר ומרצה

"האמון שלי במורים של ילדיי מתחזק, כשאני מרגיש שאכפת למורה מהילד שלי באופן אישי. וכשאני אומר 'אכפת לו מהילד שלי', אני מתכוון שהוא שם כל תלמיד בפני עצמו במרכז, ולא חושב רק על ההצלחה הכללית של הכיתה או, גרוע יותר, על ההצלחה של עצמו."

יהודה גולמן, סופר ומרצה

"ראש הישיבה קרא לבן שלי לשיחה. במהלך השיחה מישהו התקשר אליו, והוא הרים ואמר: 'אני לא יכול לדבר עכשיו, אני באמצע שיחה עם בחור חשוב'. מאיש חינוך כזה אסכים לקבל כל מילה, כי הוא רואה את הילד כאדם!"

שרה שורצמן, נמס'
יורים אלסטר

"מורה שיודע להתעלות מעל רגשותיו כאשר הדבר הוא לטובת הילד - לא מתווכח אתו בגובה העיניים, לא יורד לרמתו, לא מתנהג עמו בצרות עין, לא רואה בילד מתחרה - זהו המורה שראוי, בעיניי, לאמון."

חיי גרינשטיין, סופר

"בדרך כלל אני מלאת אמון במלמדים ובמורות. גם אם יש פה ושם מורה שלא יודעת להחזיק כיתה או מלמד שלא מעביר חומר בצורה שמעניינת את הילדים, זה לא מה שגורם לי לאבד אמון. ברוך השם, לרוב נתקלתי באנשים טובים שרוצים לעשות טוב. וזה מספיק לי.

מתי היתה הפעם היחידה שבה איבדתי אמון? כשמלמד, שהיה חבר טוב של בעלי, הסתיר מאתנו שהילד מתנהג בכיתה בצורה בעייתית. בכל פגישה עם בעלי הוא היה מחמיא על הילד, ורק כשהתפוצצה פרשייה רצינית התברר לנו שלאורך תקופה הילד איבד רסן בכיתה, והמלמד בחר לשתוק. מאז כבר לא הצלחנו להאמין לו והתקשינו לשתף פעולה."

מר ויני, טרבר שילוני

"כשהבן שלי היה בכיתה ב', לקחתי אותו לטיפול רגשי לפריקת טראומה שהוא עבר. למחרת בצהריים קיבלתי פתק מהמלמד שלו, שלא ידע דבר על הטיפול: 'היום ראינו קפיצה עצומה ב... וב...!' וגם בימים הבאים הוא דיווח בשמחה על התקדמות בתחומים שונים. ושוב, מבלי לדעת על הטיפול. הסיפור הזה הוא דוגמה למלמד שרואה את הילד בכל יום מחדש, ואינו נותן להתרשמויות עבר להסתיר את ההווה, וכך יכול היה להבחין מיד בשינויים לטובה."

חיי גיליס/גיליב, דורכר איתמר

"לפני שנים הלכתי להתייעץ בקשר לאחד מילדיי, שאתגר אותנו מאוד. היועץ החינוכי ביקש שנכין מראש רשימה של חמש עשרה חוזקות וחמש עשרה חולשות שמאפיינות אותו ביומיום ובעיקר בכיתה.

התקשינו להכין את הרשימה הזו, והחלטנו להתקשר למלמד של הילד ולבקש שימקד אותנו. ענה המלמד: 'חוזקות - אתן לכם יותר מחמש-עשרה. אבל חולשות? בילד הזה? אני לא רואה'.

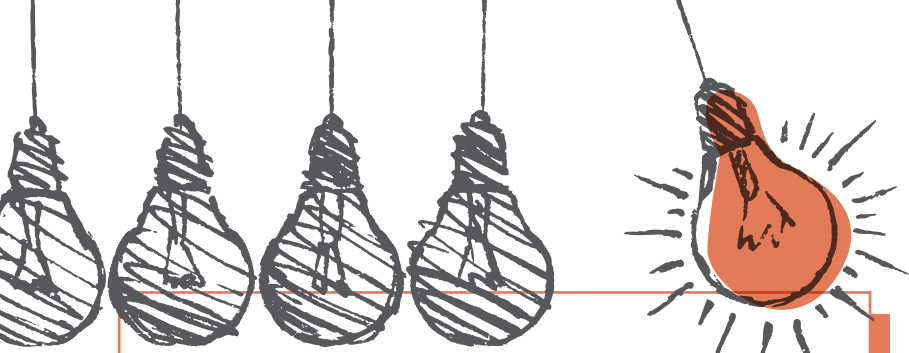
התווכחנו קצת, ביקשנו בכל זאת... והוא בשלו. 'בילד הזה אני לא רואה חולשות. סליחה, לא יכול לעזור בזה'.

סיימנו את השיחה ובעיניי היו דמעות. כזה מלמד ראוי לעבוד עם נשמות!"

חיי שייף, טרבר אלסטר

"מורה שראוי לאמון, מבחינתי, הוא מורה שדובר אמת! לכל אדם מותר לטעות, וגם למורה קורה שהוא גוער בילד בטעות או נותן ציון מוטעה בתעודה, אבל אלו דברים אנושיים ונסלחים. השאלה היא מה קורה כשהטעות מתבררת. מורה ראוי הוא זה שמוכן להודות בטעות ולתקן אותה, גם אם הדבר לכאורה פוגע בכבודו. נקודה נוספת שחשובה לי היא שהמורים של ילדיי יבינו שקושי של ילד הוא קושי אמיתי. לא משהו שאמורים לפטור באמירה 'אם הוא יתאמץ הוא יסדר', אלא משהו שיש להתייחס אליו בכובד ראש ולהשתדל לעזור לילד להתגבר עליו."

שרה יי, יורה

לצד כל הדיבורים - הנכונים! - על כבוד לילד, הבנה ואמפתיה, אני רוצה להוסיף נקודה שפחות שמעתי שמדברים עליה: אני מעריכה מורים שלא פוחדים מהתלמידים!

מורה שמרגיש בטוח ורגוע מספיק במעמדו, מסוגל מצד אחד לנזוף בילד שראוי לכך בלי לחשוש מהתגובה הצפויה, ומצד שני - להחמיא גם לילד שלא התנהג בצורה מושלמת, על הנקודות הטובות שכן היו בהתנהגותו, בלי לחשוש שבכך הוא מעודד התנהגות לא רצויה."

דבורה ויזרל, מורה אינדיאנית

"מורה שלא 'מחפש' את הילד, ומשתדל להתעלם מקלוננו, הוא מורה ראוי בעיניי. זהו מורה שמבין שהאדם הקטן שמולו עודנו בשלבי גדילה ראשוניים, ואי אפשר לדרוש שהוא יענה על כל הציפיות בשלב התחלתי כל כך של חייו. מורה שמבין שלפניו אדם בגדילה, שיש צורך לכוון אותו בחלקים הפחות מעובדים שלו, אך לא לראות בהם רע אלא להפך, הזדמנות לגדילה, הוא בעיניי מורה ראוי לאמון."

רוס כץ, מורה רגילה וזקנה

נראה שכמספר ההורים, כן מספר הציפיות... אבל לא. זו לא רשימת ציפיות. זו רק אמירה אחת, אחת בלבד, שנמצאת בעומק של הדברים כולם:

**תהיו בשבילנו.
הוא צריך אתכם!**

"יש לי אמון בילדים שלי ובתחושותיהם. כשילד שלי טוב, כשהוא הולך ללימודים שמח, חוזר שמח ואוהב את המלמד - אני יכולה להיות רגועה בס"ד שהוא בידיים טובות.

מניסיוני, ילדים מרגישים שדרים גם אם הם סמויים; ואם ילד מרגיש לא נוח ולא בטוח בכיתה, גם אם חיצונית הכל נראה בסדר, אאמין לו. כי צורת ההסתכלות של המורה על הילד משפיעה על הרגשתו גם אם היא לא מילולית, לטוב ולמוטב."

לאה סילבסטי, אמנית ילדים ומנחה תאטרון במחנה התקווה

"נתקלתי בסיפור של ילדה שבמשך תקופה מסוימת התקשתה להכין שיעורי בית, בגלל אילוץ משפחתי. כבר בתחילת התקופה המדוברת, פנתה האם אל המורה בצורה מכובדת, הסבירה לה את הנתונים וביקשה את התחשבותה. תשובתה של המורה היתה: 'נסו לחשוב על פתרון. בבית הספר הילדה אמורה לתפקד כמו תלמידה'.

האם, שסיפרה לי את הסיפור במסגרת הניסיונות המשותפים שלנו לעזור לילדה להתמודד עם הקושי, שאלה אותי בתסכול: 'איך אני יכולה לתת אמון במורה כזו, שכל מה שחשוב לה הם נהלי בית הספר? איפה הילדה שלי בתוך הנהלים הללו, היא רואה אותה בכלל?'"

סו גליץ, אמנית ילדים

"אחת מהמורות של בתי היתה אומרת בקביעות בתחילת כל שיחה שיזמתי: 'לא נוח לי עכשיו, אבל אם כבר התקשרת - נשמע מה את אומרת'. אחרי מספר שיחות כאלה, שכולן התחילו באותה התנסחות, הפסקתי ליצור קשר. זו לא גישה שמעודדת שיתוף פעולה."

עדינה רזניץ, מורה

ללא עלות

02-3011115

מודמנות להאזין
ולהתעשר!

יחידת ההורות בעיריית ירושלים
בשיתוף עם מרכז בית יעקב – תוכנית הכלה
מזמינים את ציבור המחנכות להאזין להבין
ולפתוח ערוצים למחשבה ולתנופה

בצד האחד של המתרס

תקשורת עם הורים
במערכת החינוך

שונות בהורות

גבי רויטל מרזר

פסיכותרפיסטית, מדריכת הורים

הכרות עם סגנונות מרכזיים בהורות,
השפעתם על הקשר עם הילד
והתקשורת עם המורה

מפגש ציפיות

גבי רחל גשייד פסיכותרפיסטית,
מומחית בתהליכי מערכות חינוך והורים

ניתוח שיח בין מחנכת לאם, הבנת הדינמיקה והכוחות
הפועלים בתוכה. פרמטרים שווים להורים ומורים כדי
ליצור שיח משותף סביב המטרה של קידום הילד

חיגי 02-3011115 < שלוחה 1 < קוד 45678 (במקום ת.ז.) < שלוחה 1

הזדמנות! אפשרות לקבלת גמול 30 שעות בתשלום 100 ₪ ברישום מראש:

079-9298988 < שלוחה 1 < פרטים אישיים < שלוחה 1 < שלוחה 11 (שמרי את מסי האסמכתא)
אופציה לרישום מקוון < לפרטים שלחי מייל: yechidathorut@gmail.com